

Szprycha na Bałkanach

6.07.2018 r. – 22.07.2018 r.
v.1.7

Słupsk

Podaruj nam swój 1%

KRS: 0000403071

Wykaz dotychczasowych zagranicznych rajdów rowerowych organizowanych przez STR „Szprycha”

- 2010 r. – Ze Szprychą po Bornholmie
- 2011 r. – Ze Szprychą po Danii oraz Szwecji (Bornholm, Zelandia, Skania)
- 2012 r. – Ze Szprychą po Bornholmie
- 2013 r. – Rowerem wzdłuż Dunaju
- 2013 r. – Ze Szprychą po Bornholmie
- 2013 r. – Ze Szprychą do Szwecji
- 2014 r. – Ciao Italia ze Szprychą
- 2014 r. – Ze Szprychą po Bornholmie
- 2014 r. – Ze Szprychą do Szwecji
- 2015 r. – Szprycha wzdłuż Renu i Mozeli – szlakiem zamków i winnic
- 2015 r. – Ze Szprychą do Szwecji
- 2016 r. – Szprycha wzdłuż Rodanu do Lazurowego Wybrzeża
- 2017 r. – Ze Szprychą po Bornholmie
- 2017 r. – Ze Szprychą do Szwecji i Danii

Wstęp

Bałkany są fascynującym regionem europejskim, który przede wszystkim nawiązuje do państw bałkańskich związanych ze sobą kulturowo i historycznie. Obszar geograficzny tego regionu przypada głównie na Półwysep Bałkański.

Bałkany – położenie

Bałkany są częścią Półwyspu Bałkańskiego, który znajduje się w południowo-wschodniej Europie i graniczy z morzami: Adriatyckim, Jońskim, Czarnym, Marmara i Egejskim. Wysunięta najdalej na południe część Półwyspu Bałkańskiego to Peloponez.

Państwa leżące na Bałkanach to: Albania, Bułgaria, Bośnia i Hercegowina, Czarnogóra, Grecja, Macedonia, dalmatyńska część Chorwacji, większość Serbii (poza okręgiem Wojwodina) oraz Kosowo. Czasem z Bałkanami kojarzona jest też Słowenia i Rumunia.

Bałkany – klimat

Na północy Bałkanów panuje klimat umiarkowany, ale gdy skierujemy się na południe, zmienia się on w klimat śródziemnomorski, subtropikalny i morski. Te różnice wynikają z wielkości Półwyspu Bałkańskiego, który ma powierzchnię 470 tys. km².

Bałkany – zwiedzanie

W Chorwacji warto udać się na piękne wybrzeża Dalmacji, do Splitu, Dubrownika, Zagrzebia. W Zagrzebiu warto zwiedzić Kościół św. Marka, liczne muzea, Kamienną Bramę, oraz udać się nad Jezioro Jarun. W sierpniu w Dubrowniku odbywa się Letni Festiwal, jedna z największych imprez kulturalnych w Europie.

Czarnogóra oferuje liczne plaże, a Zatoka Kotorska przypomina norweskie fiordy, jest jednym z **najpiękniejszych miejsc Bałkanów** i wpisana jest na listę światowego dziedzictwa UNESCO.

W Grecji możemy udać się na Kretę czy Rodos, zobaczyć Akropol, Meteory czy Olimp. Macedonia szczyli się swoimi walorami przyrodniczymi: można udać się do trzech parków narodowych (Pelister, Mavrovo, Galiczica), zobaczyć jezioro Prespa i Kanion Matki. Do najpopularniejszych turystycznie miast Macedonii należą Skopje, Ochryda i Bitola.

Odwiedzając Bośnię i Hercegowinę koniecznie trzeba się udać do Sarajewa, Mostaru, Wszegradu (gdzie zobaczymy wpisany na listę UNESCO most Mehmeda Paszy Sokolovicia) czy Travnika.

Serbia jest popularna ze względu na góry, szczególnie Kopaonik, Starą Płaninę i Zlatibor, a centrum serbskiej turystyki stanowi Belgrad.

Bałkany – kuchnia

Kuchnia bałkańska jest bardzo urozmaicona, ponieważ w jej skład wchodzi produkty i dania popularne w kilku krajach, dlatego wyróżniają się tam zarówno różne dania mięsne i warzywne, ale także potrawy z owoców morza. Czego spróbować?:

- Byrek, czy też burek, to nadziewany mięsem lub serem cienki placek z ciasta drożdżowego lub francuskiego. Jest popularny w Albanii, Kosowie i Macedonii.
- Banica jest tradycyjnym bułgarskim daniem – placek z cienkiego ciasta nadziewa się serem sirene.
- Musaka – zapiekane mięso mielone, bakłażany i pomidory. Często podawane w Grecji.
- Boza to napój ze sfermentowanej kukurydzy, pszenicy lub prosa; zawiera minimalną ilość alkoholu (ok. 1%) i jest popularny w Albanii, Bułgarii oraz Macedonii.
- Bakława to tradycyjny deser nie tylko kuchni tureckiej, ale też bałkańskiej.
- Ajwar to pasta warzywna z bakłażanów, słodkiej papryki i czosnku; charakterystyczną odmianą jest sos macedoński pindzur z pieczonej papryki.
- Kuchnia w Kosowie uległa nie tylko wpływom bałkańskim, ale też tureckim. Popularna jest tam flija, czyli naleśniki przekładane śmietaną i kajmakiem; danie to jadane jest też w Albanii. W Kosowie popularny jest też jogurtowy napój ajran, pikantna kiełbasa sujuk, a także sarma, czyli danie przypominające polskie gołąbki, ale wykorzystywane są do niego kiszzone liście kapusty.
- Rakija to napój alkoholowy uzyskiwany w wyniku fermentacji owoców (śliwek, winogron, jabłek, pigw, fig, brzoskwiń), po której przeprowadza się destylację. To bałkański napój narodowy.
- W Czarnogórze i Chorwacji podaje się owoce morza, takie jak ryby, mule, kalmary i krewetki.

Kurs waluty z dnia 2.07.2018 r. (NBP):

- 1 HRK – 0,6 zł
- 1 BAM – 2,24 zł
- 1 € – 4,40 zł
- 1 HUF – 0,034 zł

Bibliografia

W przewodniku wykorzystałem materiały z następujących źródeł:

- Internet
- www.wikipedia.pl
- przewodniki, informatory
- materiały własne

SOSiR
Słupsk

1. Banknoty euro

Fot. 1 – Waluta EURO

2. Banknoty węgierskie

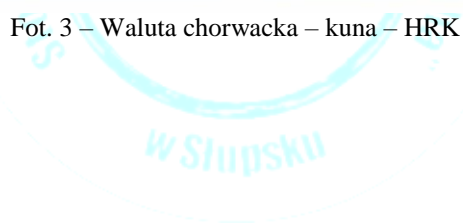

Fot. 2 – Waluta węgierska – forint – HUF

3. Banknoty chorwackie

Fot. 3 – Waluta chorwacka – kuna – HRK

Fot. 4 – Waluta chorwacka – kuna – HRK

4. Banknoty bośniackie

Fot. 5 – Waluta bośniacka – marka – BAM

Fot. 6 – Waluta bośniacka – marka – BAM

Spis treści:

Wykaz dotychczasowych zagranicznych rajdów rowerowych organizowanych przez STR „Szprycha”	2
Wstęp	2
Bibliografia	3
1. Banknoty euro	4
2. Banknoty węgierskie	5
3. Banknoty chorwackie	6
4. Banknoty bośniackie	8
Spis treści:	10
Spis fotografii	11
Spis map	12
Program rajdu:	13
6.07.2018 r. (piątek)	13
7.07.2018 r. (sobota)	15
8.07.2018 r. (niedziela)	18
9.07.2018 r. (poniedziałek)	23
10.07.2018 r. (wtorek)	28
11.07.2018 r. (środa)	32
12.07.2018 r. (czwartek)	34
13.07.2018 r. (piątek)	40
14.07.2018 r. (sobota)	43
15.07.2018 r. (niedziela)	46
16.07.2018 r. (poniedziałek)	51
17.07.2018 r. (wtorek)	53
18.07.2018 r. (środa)	58
19.07.2018 r. (czwartek)	62
20.07.2018 r. (piątek)	65
21.07.2018 r. (sobota)	68
22.07.2018 r. (niedziela)	72
Regulamin rajdu:	75
Wskazówki dla uczestników:	75
Przepisy drogowe w poszczególnych państwach:	77
Własne notatki:	81

Spis fotografii

Fot. 1 – Waluta EURO.....	4
Fot. 2 – Waluta węgierska – forint – HUF.....	5
Fot. 3 – Waluta chorwacka – kuna – HRK.....	6
Fot. 4 – Waluta chorwacka – kuna – HRK.....	7
Fot. 5 – Waluta bośniacka – marka – BAM.....	8
Fot. 6 – Waluta bośniacka – marka – BAM.....	9
Fot. 7 (BikeProTour) – Autokar.....	13
Fot. 8 (BikeProTour) – Autokar.....	14
Fot. 9 (BikeProTour) – Przyczepa na rowery.....	14
Fot. 10 (Internet) – Piwniczki winne w Egregy.....	16
Fot. 11 (Internet) – Jezioro Hévíz.....	17
Fot. 12 (Internet) – Hévíz – Grobowiec legionisty rzymskiego.....	17
Fot. 13 (Internet) – Hévíz – XIII-wieczny romański kościółek Árpád-kori templom.....	17
Fot. 14 (Internet) – Tihany – PaprikaHáz, sklep z papryką.....	20
Fot. 15 (Internet) – Tihany – pola lawendy.....	21
Fot. 16 (Internet) – Szigliget – ruiny średniowiecznego zamku obronnego z XIII w.....	21
Fot. 17 (Internet) – Vonyarcvashegy – miasto festiwalu win.....	21
Fot. 18 (Internet) – Keszthely - pałac należący kiedyś do rodu Festeticsów z rozległym parkiem w stylu angielskim.....	22
Fot. 19 (Internet) – Zagrzeb – katedra Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny.....	25
Fot. 20 (Internet) – Zagrzeb.....	26
Fot. 21 (Internet) – Rijeka.....	26
Fot. 22 (Internet) – wyspa Krk.....	26
Fot. 23 (Internet) – most na wyspę Krk (Krčki most) łączy wyspę z lądem.....	27
Fot. 24 (Internet) – most na wyspę Krk (Krčki most) łączy wyspę z lądem.....	27
Fot. 25 (Internet) - wyspa Krk.....	27
Fot. 26 (Internet) – Krk – stolica wyspy.....	29
Fot. 27 (Internet) – Punat – wyspa Košljun, zabytkowy klasztor franciszkański.....	30
Fot. 28 (Internet) – Baška.....	30
Fot. 29 (Internet) – Vrbnik.....	30
Fot. 30 (Internet) – Vrbnik.....	31
Fot. 31 (Internet) – Ražanac.....	33
Fot. 32 (Internet) – Ražanac – plaża.....	33
Fot. 33 (Internet) – Ražanac – kościół parafialny pw. Matki Boskiej Różańcowej, z XVI wieku.....	33
Fot. 34 (Internet) – Ražanac.....	36
Fot. 35 (Internet) – Nin – błękitna laguna.....	37
Fot. 36 (Internet) – Nin – Kościół Św. Krzyża, najmniejsza Katedrę świata.....	37
Fot. 37 (Internet) – Zadar – Kościół św. Donata.....	38
Fot. 38 (Internet) – Zadar – Katedra św. Anastazji i kościół św. Krševana.....	38
Fot. 39 (Internet) – Zadar.....	38
Fot. 40 (Internet) – Zadar – organy morskie.....	39
Fot. 41 (Internet) – Trogir.....	42
Fot. 42 (Internet) – Split.....	42
Fot. 43 (Internet) – Krka National Park – Wodospad Skradinski Buk.....	43
Fot. 44 (Internet) – Krka National Park.....	45
Fot. 45 (Internet) – Dubrownik – widok na mury obronne.....	47
Fot. 46 (Internet) – Dubrownik – widok na mury obronne.....	48
Fot. 47 (Internet) – Dubrownik.....	48
Fot. 48 (Internet) – Dubrownik – Wielka Fontanna Onufrego.....	48
Fot. 49 (Internet) – Dubrownik – pałac Sponza.....	49
Fot. 50 (Internet) – Dubrownik – Pałac Rektorów.....	49
Fot. 51 (Internet) – Dubrowni.....	50
Fot. 52 (Internet) – Vinarija Botaro.....	51
Fot. 53 (Internet) – Vinarija Botaro od 1540 r.....	51

Fot. 54 (Internet) – Vinarija Botaro	52
Fot. 55 (Internet) – Sarajewo	56
Fot. 56 (Internet) – Sarajewo - stolica z cmentarzami	56
Fot. 57 (Internet) – 22 kwietnia 1996 r., chłopiec bawi się w ruinach Sarajewa.....	57
Fot. 58 (Internet) – Sarajewo – okolice Latinskiego Mostu – miejsce zamachu na następcę tronu arcyksięcia Franciszka Ferdynanda, w następstwie którego rozpetła się I Wojna Światowa.....	57
Fot. 59 (Internet) – Most Łaciński w Sarajewie. Miejsce zamachu na arcyksięcia Ferdynanda	57
Fot. 60 (Małgorzata Schwarzgruber) – zespół folklorystyczny „Kud Ozren”.....	59
Fot. 61 (Jacek Czarnowski) – święto patrona cerkwi w Karanovac	61
Fot. 62 (Jacek Czarnowski) – święto patrona cerkwi w Karanovac	61
Fot. 63 (Internet) – Klasztor Ozren – serbski prawosławny klasztor pod wezwaniem Świętego Mikołaja	63
Fot. 64 (Internet) – Klasztor Ozren – serbski prawosławny klasztor pod wezwaniem Świętego Mikołaja	63
Fot. 65 (Internet) – Gračanica – panorama miasta.....	63
Fot. 66 (Internet) – Terme Gračanica.....	64
Fot. 67 (Internet) – Terme Gračanica.....	64
Fot. 68 (Internet) – Park Wodny Tatralandia.....	65
Fot. 69 (Internet) – Park Wodny Tatralandia.....	65
Fot. 70 (Internet) – Park Wodny Tatralandia.....	66
Fot. 71 (Internet) – Park Wodny Tatralandia.....	66
Fot. 72 (Internet) – Park Wodny Tatralandia.....	66
Fot. 73 (Internet) – widok na Tatry Zachodnie i Liptovská Mara, tzw. Morze Liptowskie	70
Fot. 74 (Internet) – Liptowski Mikołasz – miejsce sądenia Janosika	70
Fot. 75 (Internet) – Demianowska Jaskinia Lodowa (Demänovská ľadová jaskyňa)	70
Fot. 76 (Internet) – Sanktuarium NMP na Jasnej Górze w Częstochowie	74
Fot. 77 (Internet) – Jasna Góra – obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem.....	74
Fot. 78 (Internet) – Jasna Góra.....	74

Spis map

Mapa 1 - Dojazd na kemping.....	15
Mapa 2 –Trasa rajdu rowerowego	18
Mapa 3 - Dojazd na kemping.....	22
Mapa 4 – Dojazd na kemping	23
Mapa 5 - Trasa rajdu rowerowego	28
Mapa 6 – Dojazd na kemping	31
Mapa 7 – Dojazd na kemping	32
Mapa 8 – Trasa rajdu rowerowego	34
Mapa 9 – Dojazd na kemping	39
Mapa 10 – Dojazd na kemping	40
Mapa 11– Krka National Park – Wodospad Skradinski Buk.....	43
Mapa 12 – Krka National Park	44
Mapa 13 – Dojazd na kemping	45
Mapa 14 – Dojazd na kemping	50
Mapa 15 – Dojazd na kemping	52
Mapa 16 – Trasa rajdu rowerowego	53
Mapa 17 – Dojazd do gospodarstwa agroturystycznego	55
Mapa 18 – Trasa rajdu rowerowego	58
Mapa 19 – Dojazd do gospodarstwa agroturystycznego	60
Mapa 20 – Trasa rajdu rowerowego	62
Mapa 21 – Dojazd na kemping	67
Mapa 22 – Trasa rajdu rowerowego	68
Mapa 23 – Dojazd na kemping	71

Program rajdu:

6.07.2018 r. (piątek)

- Podstawienie autokaru: Słupsk, Plac Zwycięstwa, godz. 16:30
  - Wyjazd ze Słupska o godz. 18:00 (może ulec zmianie) w kierunku **Hévíz** (Węgry) – ok. **1100 km**:
  - Wskazówki odnośnie bagażu:
    - Limit bagażu wynosi 40 kg plus bagaż podręczny plus rower. Na bagaż może się składać np. torba lub plecak, sakwy do roweru – nie ograniczamy ilości toreb pod warunkiem, że łączna ich waga jest na poziomie około 40 kg. Przyjmujemy zasadę, że posiadamy maksymalnie dwie walizki na osobę. Proszę rozsądnie zaplanować swój bagaż, na trasie będziemy robić zakupy w hipermarketach, więc wiele produktów można kupić na miejscu w rozsądnych cenach.
    - Rowery będą transportowane w przyczepie rowerowej w całości z przekreśloną kierownicą, pedały proszę zabezpieczyć przed rysowaniem ramy w sąsiednim rowerze.

Fot. 7 (BikeProTour) – Autokar

Fot. 8 (BikeProTour) – Autokar

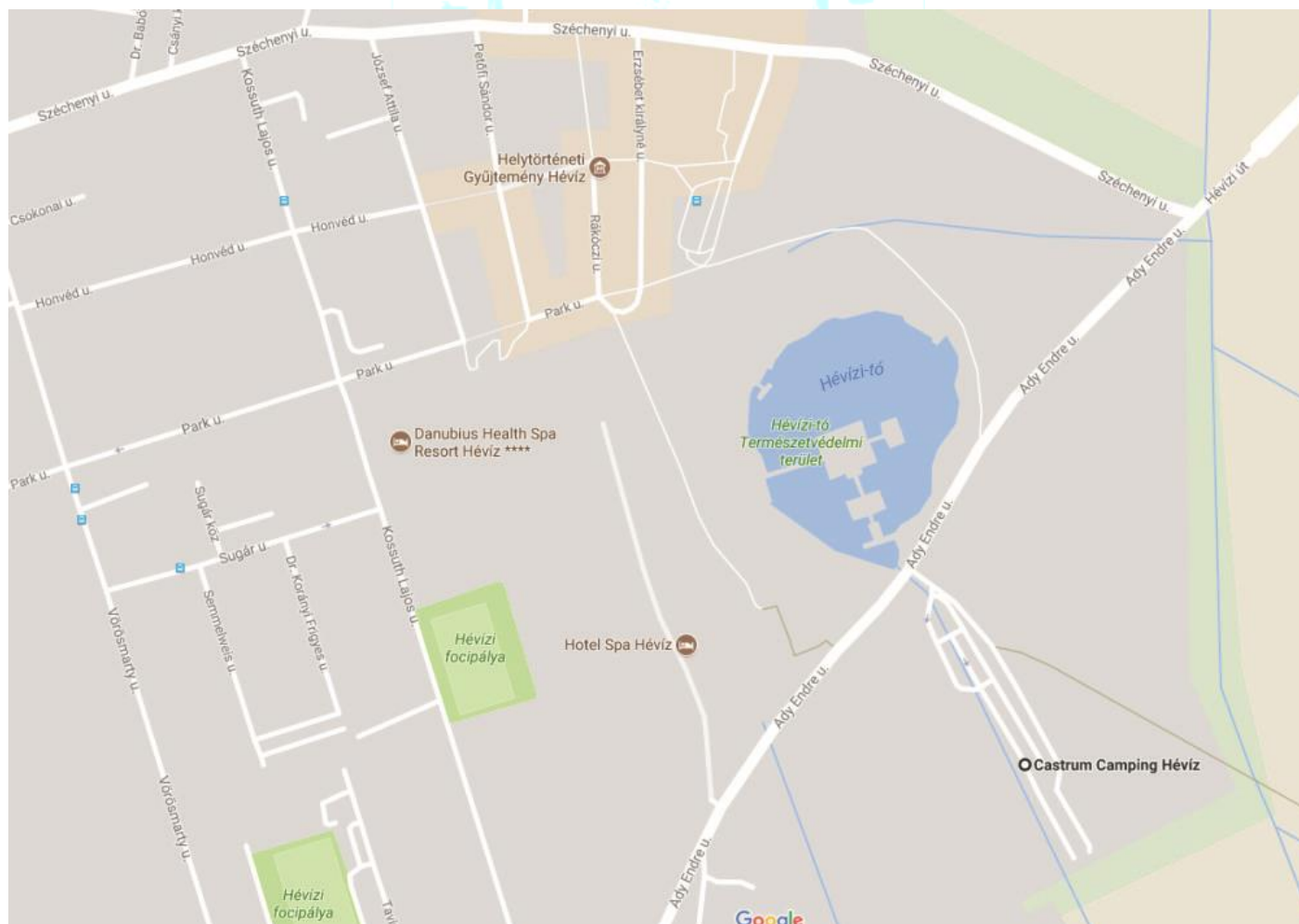

Fot. 9 (BikeProTour) – Przyczepa na rowery

7.07.2018 r. (sobota)

- Przyjazd autokarem do Hévíz ok. 10:00
  - Zakwaterowanie na kempingu.
- Nocleg – Hévíz (Węgry)

Mapa 1 - Dojazd na kemping

- **Camping Hévíz:**

- 8380 Hévíz, Tópart
- Tel. +36-83/343-198
- <http://castrum.eu/heviz>
- GPS 46° 47,0178' 17° 11,7414'

- **Hévíz:**

- Pobyt w jeziorze termalnym Hévíz, opłaty:
  - 3h: 2800 HUF (ok. 38 zł)
  - 4h: 3400 HUF (ok. 46 zł)
  - całonocny: 4800 HUF (ok. 65 zł)
- Zwiedzanie miasta:
  - kościół świętego Ducha, którego fasadę tworzą połączone ze sobą wieże,
  - fontanna z rzeźbą przedstawiającą nagą, zmysłową nimfę,

- Egregy – „winna” dzielnicy Hévíz, gdzie wśród uroczych niewielkich winnic i winiarni można spróbować tutejsze trunki prezentujące całą gamę smaków (od wytrawnych aż po słodkie) a ceny nie nadszarpną naszych kieszeni – kieliszek wina kosztuje od ok 3 do 5 zł,
  - XIII-wieczny romański kościółek Árpád-kori templom pw. Marii Magdaleny z czasów Arpada,
  - Grobowiec legionisty rzymskiego GPS: 46.803497222222, 17.189858333333.
- Ciekawostki:
    - **Hévíz** to jedno z najpopularniejszych i najbardziej znanych kąpielisk leczniczych na Węgrzech. Znajduje się ono około 10 km w kierunku zachodnim od **Balatonu** nad brzegiem największego w Europie powulkanicznego termalnego jeziora torfowego **Gyógytó** (4,4 ha). Zbiornik ten ma charakterystyczny owalny kształt (200 na 40 metrów) i zasilany jest podziemnym wysokowydajnym źródłem wody o temperaturze 39,8°C (całkowita wymiana wody w jeziorze następuje po około 70 godzinach). Temperatura wody w jeziorze waha się od 24°C zimą do 36°C latem. Pozwala na całoroczną hodowlę **lotosów**, sprowadzonych tu w XIX wieku z Indii (jedyne miejsce w Europie gdzie rosną one na wolnym powietrzu). Właściwości lecznicze okolicznych źródeł znane i wykorzystywane były już w starożytności przez Rzymian. Woda oraz znajdujący się na dnie jeziora **torf** dzięki silnym właściwościom radioaktywnym oraz dużej domieszki **siarki** cechują się dużymi właściwościami leczniczymi i wykorzystywane są głównie w kuracji przewlekłych schorzeń narządów ruchu i stawów. W XIX wieku za czasów panowania **Györgya Festeticsa** nad brzegiem jeziorem wybudowany został rozległy secesyjny kompleks leczniczy. Całość zaś otoczona została malowniczym parkiem krajobrazowym z ekskluzywnymi hotelami. Ponadto dla gości przygotowano bogatą bazę noclegową a także liczne sanatoria, gabinety terapeutyczne, spa oraz wellness. W latach sześćdziesiątych ubiegłego stulecia wybudowano w Hévíz nowe całoroczne kąpielisko zwane **Thermál-fürdő**. W jego przeszklonym budynku holu (na brzegu sadzawki) znajduje się znaleziony w miasteczku rzymskim ołtarz ku czci **Jupitera**. Obecnie Hévíz uważane jest za największy i najnowocześniejszy kompleks uzdrowiskowy na Węgrzech.

Fot. 10 (Internet) – Piwniczki winne w Egregy

Fot. 11 (Internet) – Jezioro Hévíz

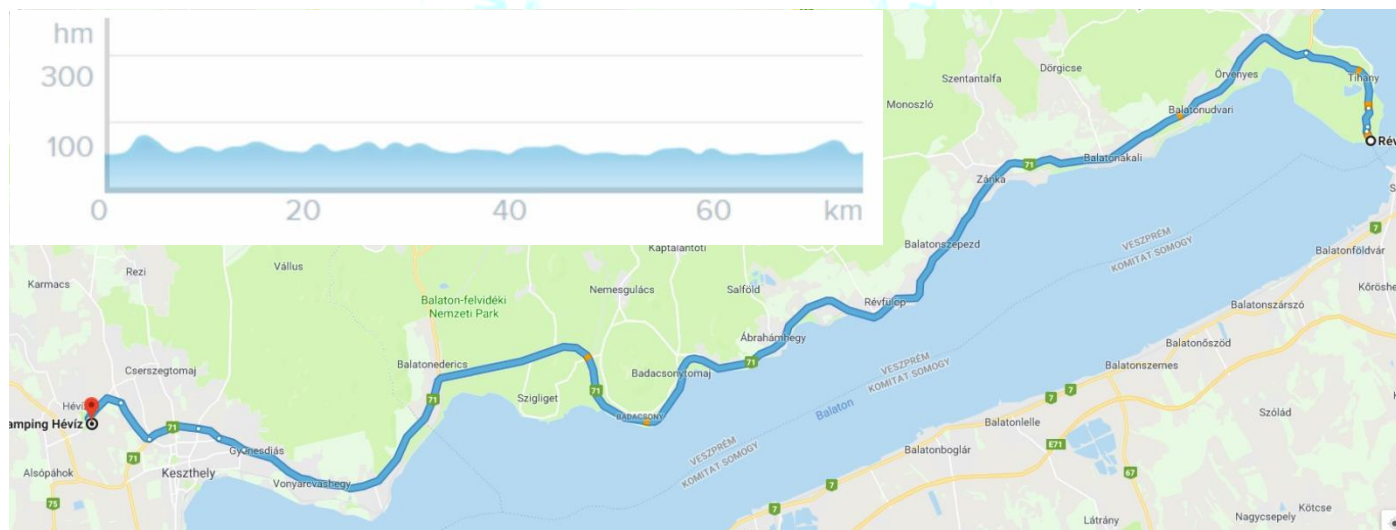
Fot. 12 (Internet) – Hévíz – Grobowiec legionisty rzymskiego

Fot. 13 (Internet) – Hévíz – XIII-wieczny romański kościółek Árpád-kori templom

8.07.2018 r. (niedziela)

- Rajd rowerowy – długość trasy ok. **80 km**:
  - Start godz. 7:00 – przejazd autokarem do Szántód, przeprawa promowa, a następnie przejazd wzdłuż jeziora Balaton do Hévíz

Mapa 2 – Trasa rajdu rowerowego

- Przeprawa promem z Szántód do Tihany (1,5 km – 8-10 min.) – zabezpieczamy pieniądze we własnym zakresie:
  - bilet normalny – 700 HUF (ok. 9,50 zł)
  - bilet ulgowy (uczeń, student) – 350 HUF (ok. 4,75 zł)
  - rower – 800 HUF (ok. 10,80 zł)
- **Tihany** – półwysep Tihany znajduje się niedaleko popularnej wakacyjnej miejscowości nad Balatonem, Balatonfüred. **Tihany** pachnie lawendą i papryką. Ten zapach po prostu unosi się tutaj wszędzie. Oprócz lawendy w Tihany króluje też papryka. Zajrzyjcie koniecznie do **PaprikaHáz**, bo to dosłownie paprykowe królestwo! Zresztą dom mieści się przy głównej ulicy, nie trudno go znaleźć. Papryka jest oczywiście jedną z rzeczy, którą warto przywieźć w ramach smakowitej pamiątki z Węgier. Samo miasteczko też ma niezwykły urok, wzrok przyciągają między innymi stylowe domki pokryte charakterystycznym dachem. Z kilku takich domkach mieści się zresztą skansen, który można zwiedzić. Z równie ciekawych miejsc w Tihany znajduje się też muzeum lalek, muzeum marcepanu oraz Dom Lawendy. Co warto zrobić jeszcze w Tihany? Skosztować typowej węgierskiej przekąski, czyli langoszy. Zajrzyjcie do **Tihanyi rétesház és lángoszó**, który znajduje się w pobliżu paprykowego domu i zamówcie langosza ze śmietaną i serem. Dietetyczne to to nie jest, ale co tu dużo mówić: palce lizać!

- Aszófő
- Órvisnyes
- Balatonudvari
- Balatonakali
- Zánka
- Balatonszépezd
- Révfülöp
- Balatonrendes

- **Ábrahámhegy:**

- Jedno z najpopularniejszych kąpielisk Balatonu
- Punkt widokowy na górze Bokk
- Młyn wodny z XVIII wieku
- Rzymskie ruiny małego kościoła Kisörpuszta z XIII w.

- **Badacsonytomaj**

- **Badacsony:**

- Popularny region winiarski na Węgrzech, położony nad północnym brzegiem Balatonu na stokach ściętego bazaltowego wulkanicznego wzgórza o takiej samej nazwie (437 metry n.p.m.). Nie ulega więc wątpliwości, że takie położenie ma niebagatelny wpływ na jakość gleb rodzących szlachetne winne szczepy. Najpopularniejszą rozrywką jest tu oczywiście degustacja lokalnych win. Najbardziej znanym trunkiem jest tu charakteryzujący się zapachem gorzkich migdałów Olaszrizling. Warto także odwiedzić zabytkowy XVIII wieczny barokowy dworek Szegedy Róza ház, który wraz z tłocznią win należał niegdyś do aktorki Rózy Szegedy (żony słynnego węgierskiego poety i twórcy bajek - Sándora Kisfaludyego). W miasteczku znajduje się także niezwykle malownicza promenada wzdłuż której rozlokowanych jest wiele restauracji, winiarni i smażalni ryb. Skosztować tam można m.in. węgierską odmianę kaszanki z wątróbki zwaną hurki. Odwiedzając miasteczko warto przespacerować się po parku w którym znajdują się dwa ciekawe pomniki. Pierwszy z nich przedstawia pilota Antala Lányiego, który jako pierwszy przeleciał nad Balatonem w 1911 roku, oraz drugi ukazujący węgierskiego malarza Józsefa Egryego (1883-1952).

- **Szigliget:**

- Główną atrakcją turystyczną są usytuowane na malowniczym wzgórzu (230 metrów n.p.m.) ruiny średniowiecznego zamku obronnego. Warownia ta wzniesiona została w drugiej połowie XIII wieku z polecenia mnichów z Opactwa benedyktyńskiego Pannonhalma. W swojej historii zamek był wielokrotnie aczkolwiek bezskutecznie oblegany przez wojska Tatarskie. Z murów twierdzy rozpościera się przepiękny widok na Balaton oraz pobliskie powulkaniczne wzgórze Badacsony (437 metrów n.p.m). Odwiedzając Szigliget warto także zobaczyć pałac Esterhazych (Esterházy-kástely). Rezydencja ta wzniesiona została w XIX wieku i otoczona malowniczym parkiem krajobrazowym w którym rosną cenne stare drzew. W Szigliget znajduje się też (rekompensująca brak stacji kolejowej) niewielka przystań, do której zawijają stateczki z pobliskich Badacsony i Keszthely.

- **Balatonederics:**

- Kilometr od miejscowości znajduje się jaskinia Csodabogyós Jaskinię można zwiedzać po wcześniejszym zgłoszeniu, z miejscowym przewodnikiem. Nie zaszkodzi włożyć na siebie nieprzemakalne ubranie, a na głowę kask z latarką (zapewniają na miejscu) i ubrać się w ciepły sweter oraz odpowiednie obuwie turystyczne. W Balatonederics zwiedzić można ponadto muzeum Afryki. Pałac był niegdyś schronieniem badacza Afryki i myśliwego dr Endre Nagya. Dziś oglądać tu można lamy, strusie, bawoły, zebry, wielbłądy, antylopy oraz zwiślobrzuche świnki. Muzeum poza zwierzętami afrykańskimi przedstawia również zwyczaje

ludów afrykańskich, prezentuje eksponaty składające się z narzędzi walki, codziennego użytku oraz mebli. Na pewno nie należy pominąć jednego: skosztowania win pobliskich piwniczek winnych.

- **Balatongyörök:**

- Słynie z przepięknych krajobrazów. Na terenie wsi znajdują się liczne zabytki sztuki i kultury ludowej. Becehegy, to góra pokryta winnicami Balatongyörök. Łąki od południa zajmują tradycyjne winnice rodzinne. To właśnie tu produkuje się bardzo znane węgierskie wina. „Tygodnie wina” zaczynają się w lipcu i trwają aż do wczesnej jesieni.

- **Vonyarcvashegy:**

- Miejscowość znana z festiwalu wina, który odbywa się każdego lata. Pokazy tańca ludowego i koncerty na scenie plenerowej umilają degustację wina prowadzoną przez licznych winiarzy.

- **Keszthely:**

- Symbolem Keszthely jest pałac należący kiedyś do węgierskich Radziwiłłów - rodu Festeticsów. Obiekt był oczkiem w głowie madziarskich magnatów. Budowano go od połowy XVIII wieku nieprzerwanie przez 150 lat. Monumentalny, wieloskrzydłowy pałac wieńczy wieża z fantastycznym hełmem - tak wysoka, że nie powstydziliby się jej żadna budapeszteńska bazylika. Na murach pełno rzeźb, balkony zdobią wymyślne kształty żelaznych okuć, w każdym narożniku pnie się strzelista kolumna. W środku (pomieszczeń w pałacu jest aż 101) złożone ściany, XVII-wieczne meble, porcelana i broń. Prawdziwą ozdobą pałacu jest biblioteka, ściany książek mają osiem metrów wysokości. Stare woluminy pyszną się do wielkich okien złożonymi literami. „To tak jak Wilanów, tylko znacznie większy. Nie mieliśmy tak dramatycznej historii jak wy, Festeticsowie mieli czas, by rozbudować swoją rezydencję”, zapewnia mnie Węgierka oprowadzająca nas po pałacu. Krajobraz tego miejsca dopełnia rozległy park utrzymany w stylu angielskim.

Fot. 14 (Internet) – Tihany – PaprikaHáz, sklep z papryką

Fot. 15 (Internet) – Tihany – pola lawendy

Fot. 16 (Internet) – Szigliget – ruiny średniowiecznego zamku obronnego z XIII w.

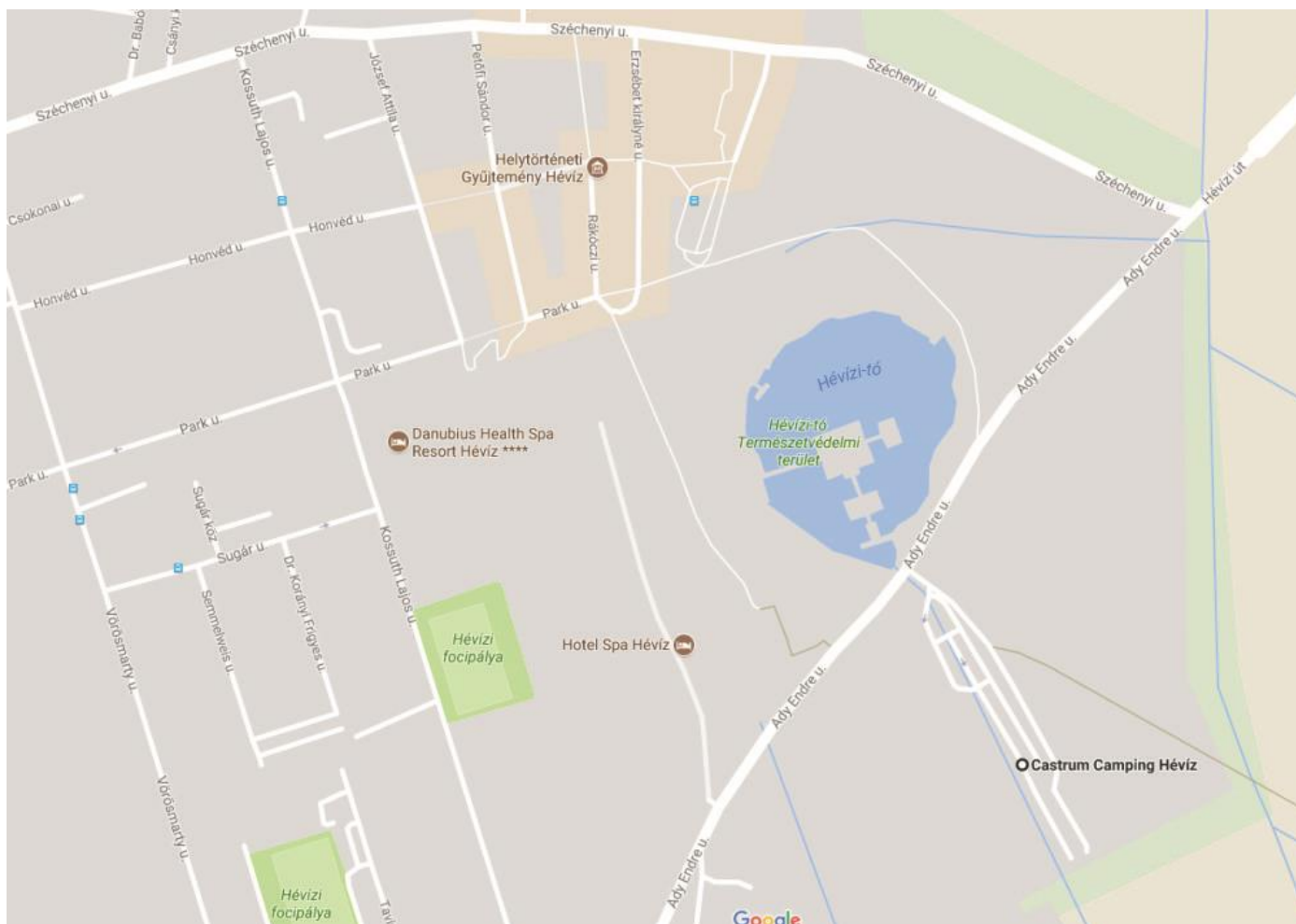

Fot. 17 (Internet) – Vonyarcvashegy – miasto festiwalu win

Fot. 18 (Internet) – Keszthely - pałac należący kiedyś do rodu Festeticsów z rozległym parkiem w stylu angielskim

- Nocleg – Hévíz (Węgry)

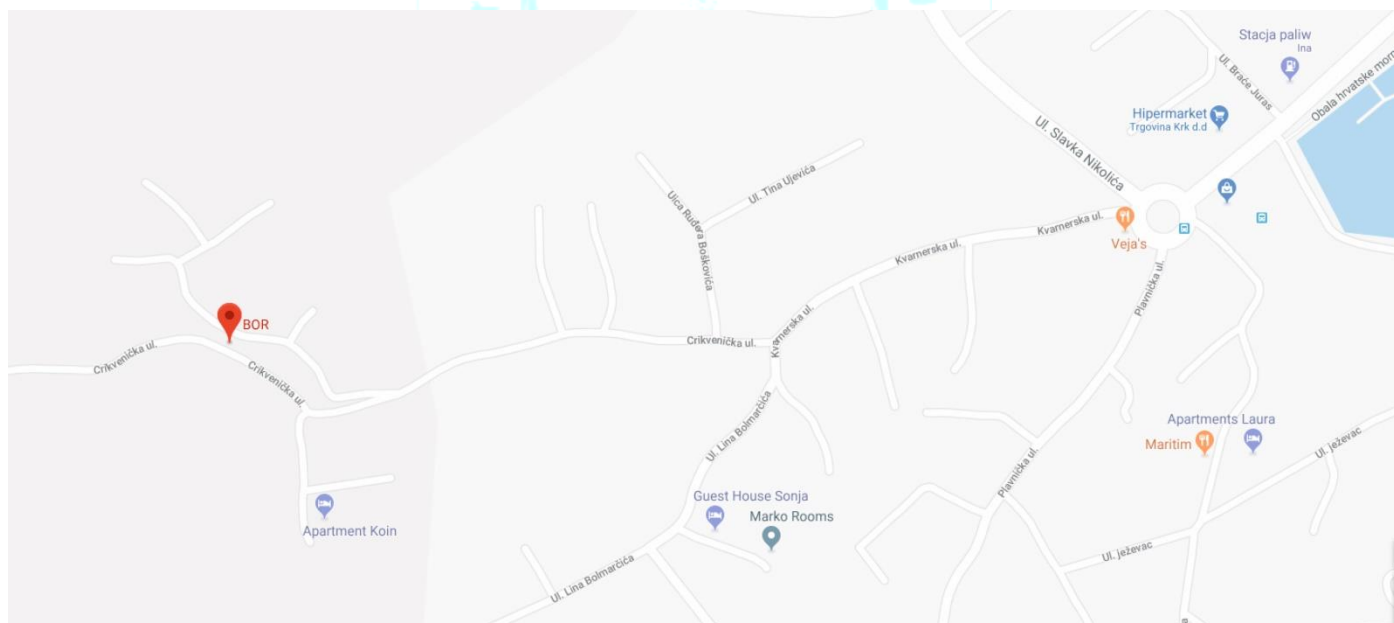
Mapa 3 - Dojazd na kemping

- **Camping Hévíz:**

- 8380 Hévíz, Tópart
- Tel. +36-83/343-198
- <http://castrum.eu/heviz>
- GPS 46° 47,0178' 17° 11,7414'

9.07.2018 r. (poniedziałek)

- Przejazd autokarem z bagażami z Hévíz do Krk – ok. **440 km**
  - Start: godz. 7:00
- Nocleg – Krk (Chorwacja)

Mapa 4 – Dojazd na kemping

- **Camping Bor:**
  - Crikvenička 10
  - 51500 KRK Hrvatska
  - Tel. +385 51 221 581
  - <https://www.camp-bor.hr/>
  - GPS: 45°01'22.1"N 14°33'38.8"E
- Zwiedzanie z przewodnikiem (p. Jelena) stolicy Chorwacji – od godz. 12:00 (ok. 2h, 1h czas wolny)
  - Start na ul. Palmoticeva (centrum). Od tej ulicy pójdziemy do Katedry, którą zwiedzimy z zewnątrz i w środku, jeśli będzie możliwość. Przejdziemy w stronę Targowiska Dolac. Od targowiska przejdziemy w stronę ulicy Krvavi, most, potem Brama Kamienna, punkt czci patronki miasta, Plac Św. Marja z kościołem Św. Marka, Parlamentem i Rządem. Zaliczymy Radę miejską, Muzeum zerwanych związków, punkty widokowe i Wieżę Lotrscak. Kończymy na Rynku Głównym. Czas wolny.
  - W centrum jest wszystko: sklepy, pamiątki, kantory, bary, restauracje.
- **Zagrzeb** – stolica i największe miasto **Chorwacji**. Liczy 800 tys mieszkańców, aglomerację zagrzebską zamieszkuje natomiast 1,2 mln. leży nad rzeką Sawą u podnóża gór Medvednica. Pasma to jest sportowo-rekreacyjno-turystycznym zapleczem dla mieszkańców **Zagrzebia**. Są tam hotele, schroniska, kolejka gondolowa, szlaki spacerowe, trasy narciarskie, na szczycie Slijeme gotycki zamek warowny z XIII wieku oraz obszar

chroniony - Park Prirode Medvednica z jaskinią Veternica, mającą 2622 metrów długości głównego korytarza.

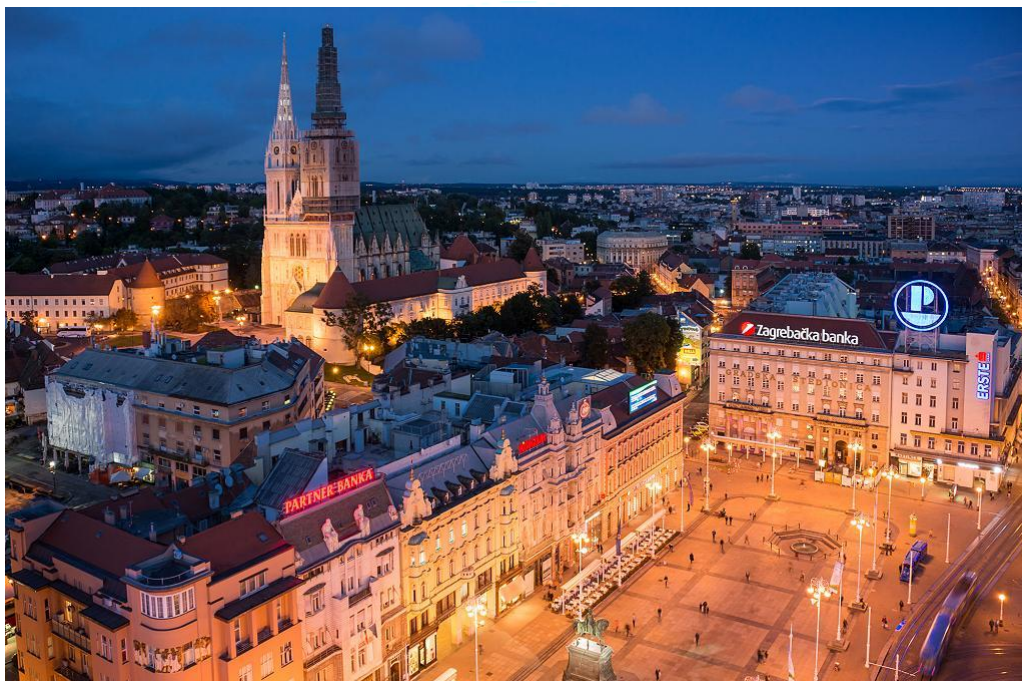
- Kaptol i Gradec – dwa wzgórza na których zbudowany jest Zagrzeb
  - Gornij Grad – Górne Miasto tworzą dwie najstarsze dzielnice
  - Dolnij Grad – Dolne Miasto to centrum nowoczesnej architektury i miejsce lokalizacji najważniejszych instytucji biznesowych i finansowych w kraju
  - kościół Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny z XIII wieku – na wzgórzu Kaptol – z dwoma strzelistymi wieżami i średniowiecznymi freskami we wnętrzu. Niedaleko kościoła znajduje się pałac arcybiskupi
  - Na Wzgórzu Gradec wejdziemy przez **Kamienną Bramę** z XIII wieku. Kiedyś otwierała drogę do średniowiecznej osady obronnej. Główny plac wzgórza to **Markov Trg** z barokowym pałacem i **kościółem św. Marka**. Są tam również muzea: Atelier Meštrovicia – prezentujące dzieła chorwackiego rzeźbiarza żyjącego na przełomie XIX i XX w., Muzeum Miejskie, Muzeum Przyrodnicze, Muzeum Historyczne Chorwacji i Muzeum Sztuki Naiwnej. Nie trzeba jechać aż na **Medvednicę**, by odsapnąć po trudach zwiedzania. W samym Zagrzebiu są bowiem oazy spokoju. Na przykład **Cmentarz Mirogoj**, z pięknie zorganizowaną zielenią lub **Parku Maksimir**, w którym ogrodnicy stworzyli niepowtarzalny, romantyczny nastrój. Najpopularniejszym miejscem spotkań w Zagrzebiu jest pomnik Bana Josipa Jelacicia, bojownika o niepodległość Chorwacji, który znajduje się na środku dużego placu jego imienia, w obrębie Dolnego Miasta.
  - Najpopularniejszym miejscem spotkań w Zagrzebiu jest pomnik Bana Josipa Jelacicia, bojownika o niepodległość Chorwacji, który znajduje się na środku dużego placu jego imienia, w obrębie Dolnego Miasta.
  - kolejka linowo-terenowa – w ciągu niecałej minuty niemal 30 osób może dostać się wagonikiem z Dolnego do Górnego Miasta. Pierwotne połączenie zostało wybudowane w 1890 roku, obecna infrastruktura pochodzi z 1974 roku.
  - **Jeziro Jarun** – niemal w sercu miasta, nad którym można plażować, uprawiać najróżniejsze sporty.
  - W 2008 roku powstała kawiarnia Jedro, którą prowadzi tamtejsza parafia. Kawę lub colę podaje się za odmówienie konkretnej liczby modlitw czy to „Zdrowaś Mario”, czy „Ojcze nasz”. Nie podaje się tam napojów alkoholowych.
  - deptak Tkalc – życie na nim zaczyna się wieczorem i trwa do późnych godzin nocnych.
- **Rijeka** – jest największym chorwackim portem i mimo tego, że jest raczej miastem przemysłowo-handlowym i nie posiada jakiś spektakularnych zabytków na miarę Splitu, czy Dubrownika, to często odwiedzane jest przez licznych turystów. Miasto leży u nasady Półwyspu Istria i przez wiele lat było częścią monarchii Austro – Węgierskiej i właściwie jej „oknem” na morze.
    - **Promenada Korzo** – główny deptak miasta, ulubione miejsce spacerów turystów przybywających do Rijeki. Wzdłuż deptaku ciągną się eleganckie sklepy, restauracje, kawiarnie i inne mniej lub bardziej urokliwe budynki. Jednym z najważniejszych zabytków tej części miasta jest zachowana po tragicznym w skutkach

- trzęsieniu ziemi **Wieża Zegarowa** z kopułą (niegdyś fragment murów obronnych). Dziś możemy podziwiać jej barokowe oblicze z popiersiami władców austriackich.
- **Zamek Trsat** – wznosi się nad miastem, na wzgórzu noszącym tę samą nazwę co zamek. To tutaj miasto miało swój początek – powstało pierwsze grodzisko.
  - **Katedra świętego Wita** – pod wezwaniem patrona miasta. Kościół pochodzi z XVII wieku, a przy jego budowie pracowali znakomici włoscy architekci. Kościół stanowił część kolegium jezuickiego, które jednak nie zachowało się do dnia dzisiejszego. Wewnątrz możemy podziwiać przede wszystkim zabytki barokowe, choć najważniejszym „skarbem” jaki kryje świątynia jest średniowieczny krucyfiks.
  - **Kościół Wniebowstąpienia Najświętszej Marii Panny**, jest ciekawy, bo prezentuje liczne style architektoniczne (powstał zaś na ruinach antycznej budowli), a prawdziwym skarbem kościoła jest gotycka dzwonnica nieco przechylona, więc jest „krzywą wieżą” miasta. Wnętrze natomiast w przeważającej części jest barokowe.
  - **Schody Trsad i kościoły na wzgórzu**, można udać się na wycieczkę na wzgórze Trsad. Droga biegnie licznymi schodami można powiedzieć „pielgrzymimi”, z których rozciąga się ładny widok, a wzdłuż trasy, ciągną się liczne kapliczki. Tutaj znajduje się Klasztor Franciszkanów i Kościół Matki Boskiej z Trsad (z cennym XIV – wiecznym obrazem Batki Bożej), gdzie pielgrzymują liczni wierni. Innym kościołem na wzgórzu jest XIII – wieczny kościół świętego Jerzego. W pobliżu można odpocząć w pięknym parku, który daje często zbawienny cień.
  - Pozostałością po rzymskim panowaniu jest **Stara (lub) Rzymska Brama**, pozostałość dawnych fortyfikacji – oczywiście wypadaloby ją zobaczyć będąc w Rijecie. Poza tym warto przyjrzeć się **kościółowi św. Hieronima**, który stanowił część dawnego kompleksu klasztornego Augustianów. Na uwagę zasługuje także piękna fasada **Narodowego Teatru chorwackiego Ivana Zajca**.
  - Jeśli jesteśmy zainteresowani pamiątką, to koniecznie należy kupić **Mordic**, czyli biżuteria z głową murzynki w turbanie – tradycja wytwarzanie tej ozdoby jest bardzo długa.

Fot. 19 (Internet) – Zagrzeb – katedra Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny

Fot. 20 (Internet) – Zagrzeb

Fot. 21 (Internet) – Rijeka

Fot. 22 (Internet) – wyspa Krk

Fot. 23 (Internet) – most na wyspę Krk (Krčki most) łączy wyspę z lądem

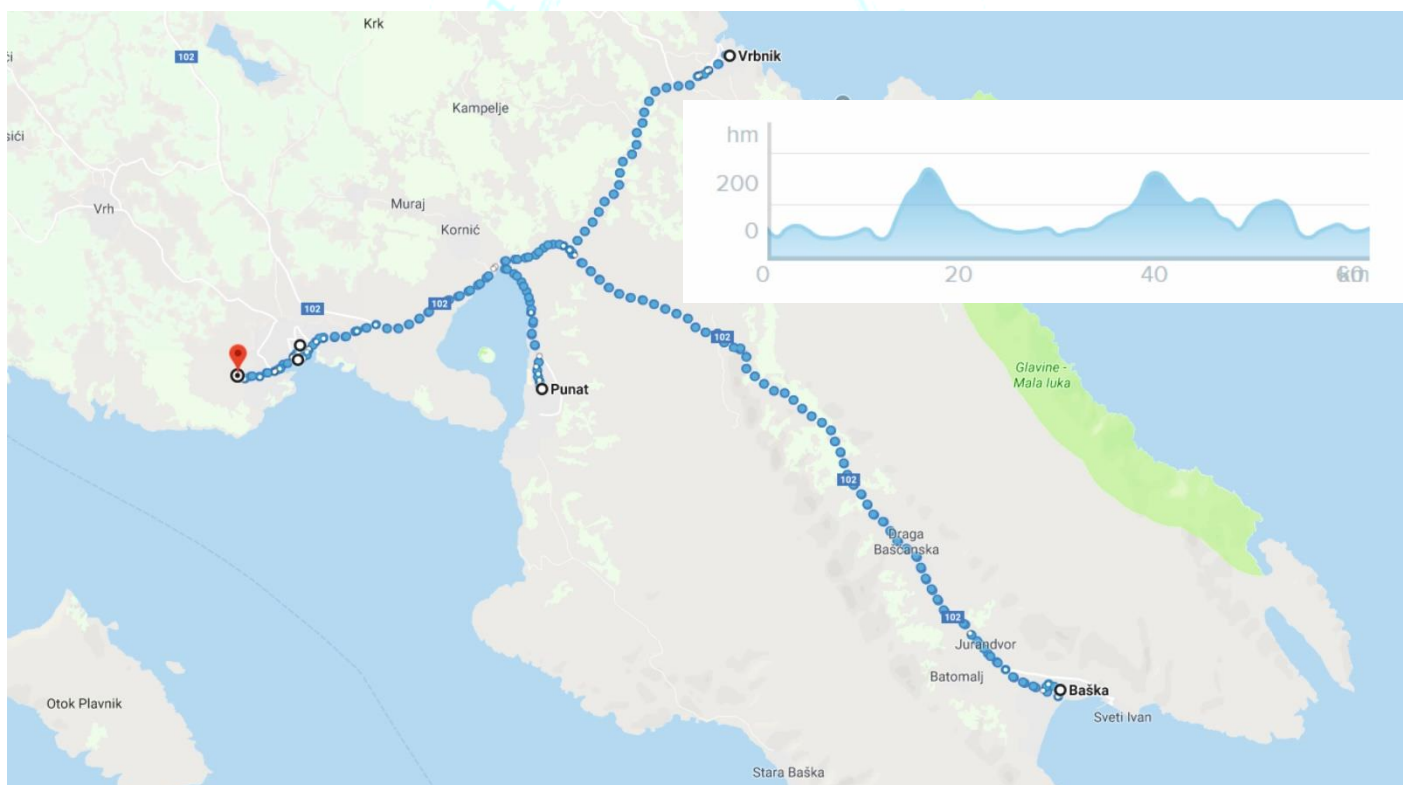
Fot. 24 (Internet) – most na wyspę Krk (Krčki most) łączy wyspę z lądem

Fot. 25 (Internet) - wyspa Krk

10.07.2018 r. (wtorek)

- Rajd rowerowy po wyspie Krk – długość trasy ok. **60 km**:
  - Start godz. 8:00

Mapa 5 - Trasa rajdu rowerowego

- **Wyspa Krk** to największa wyspa na Morzu Adriatyckim, zajmująca powierzchnię 406 km², a długość linii brzegowej z wcięciem to 190 km.
  - Położenie wyspy Krk w północnej części Adriatyku sprawia że jest najbliższej i najłatwiej dostępną wyspą dla wszystkich gości, którzy przyjeżdżają z całego Europejskiego kontynentu w poszukiwaniu śródziemnomorskiej atmosfery.
  - Od 1980 roku wyspa Krk jest połączona ze stałym lądem mostem Krckim o długości 1430 m. Doskonale jest również połączenie lotnicze do Rijeka, lotniska międzynarodowego znajdującego się na wyspie Krk, który oferuje loty między trzema polskimi miastami.
  - Bliskość wyspy Krk czyni ją doskonałym wyborem dla wszystkich turystów szukających ucieczki nad Morzem Śródziemnym.
  - Wyspa Krk jest wyspą z bogatym dziedzictwem kulturalno-historycznym, oferując różnorodne doświadczenia, po kulturę, charakter, łono natury i tętniące życiem miejsca turystyczne: tysiącletnie stare miasta, małe wioski, dobrze wyposażone plaże miejskie, ustronne zatoczki, bary, kluby, ciche restauracje i kawiarnie.
  - Wyspa Krk jest również doskonałym miejscem do nauki o dziedzictwie Chorwacji. Polecamy wizytę w takich miastach wyspiarskich jak: Baska, Vrbanj, Punat, Malinska, Njivice, Omišalj, Silo i Miasto Krk, a także w cichych obszarach wiejskich takich jak: Wieś Brzac przy rezerwacie przyrody Glavotok.

- Różnorodność gleb i warunków klimatycznych przyczyniły się do rozwoju ponad 1300 rodzajów różnych roślin. Środkowa i zachodnia części wyspy charakteryzuje się lasami, uprawą warzyw, owoców śródziemnomorskich, gale oliwnych i winnic.
  - Północną i południową część wyspy stanowią przeważnie pastwiska i tereny skaliste. To sprawia, że krajobraz Krk jest tak odrębny od siebie, z kamiennymi ściankami (gromače) i pasterskimi koszarami (pastirski mrgari) u stop pasa górskiego na krasowych łąkach Baška z drugiej strony.
- **Krk** – stolica wyspy. Spacerując nadmorską promenadą Kamplin możemy podziwiać twierdzę Kastel, gdzie latem organizowane są koncerty oraz inne imprezy kulturalne. Samo centrum miasta otoczone jest murami obronnymi, tu znajduje się też główny punkt miasteczka – Vela Placa – plac pełen kawiarni i restauracji. Warto pospacerować po wąskich uliczkach, żeby nieco bliżej zobaczyć chorwacki charakter miasta.
  - **Punat** – miasteczko na wschodnim wybrzeżu wyspy Krk jest jednym z największych centrów jachtowych na całym wybrzeżu - przystań na 800 jachtów. Na położonej w zatoce Puntarska Draga, zielonej wyspie Košljun, znajduje się zabytkowy klasztor franciszkański, w którym latem odbywają się koncerty i imprezy kulturalne na wolnym powietrzu. W pobliżu urokliwy mały, romański kościółek św. Donata z IX w. Liczne małe plaże z szeroką infrastrukturą sportową, kempingi, restauracje często z typową, domową kuchnią gwarantują udany wypoczynek. W okolicy świetne trasy piesze i rowerowe.
  - **Baška** – słynie przede wszystkim z pięknej, choć żwirowej plaży o długości niemal 2 km – to jedna z najdłuższych plaż w Chorwacji. Z drugiej strony miasteczka znajduje się port rybacki, otoczony licznymi kawiarenkami i baremami. Szukając nieco więcej ciszy i spokoju musimy udać się do **Starej Baški** – ze względu na zabudowę miasteczka na stromym zboczu i wąskich uliczkach nie docierają tu autokary z tłumami turystów.
  - **Vrbnik** – Położony na klifie słynie z powstającego tutaj białego wytrawnego wina žlah-tina, warto więc wybrać się do tego miasteczka na degustację. Z tarasu rozpościera się piękny widok na niewielki port oraz żwirową plażę.

Fot. 26 (Internrt) – Krk – stolica wyspy

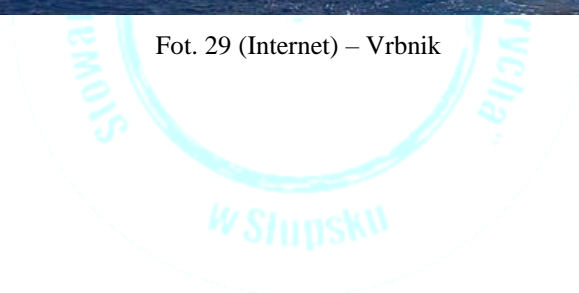
Fot. 27 (Internet) – Punat – wyspa Košljun, zabytkowy klasztor franciszkański

Fot. 28 (Internet) – Baška

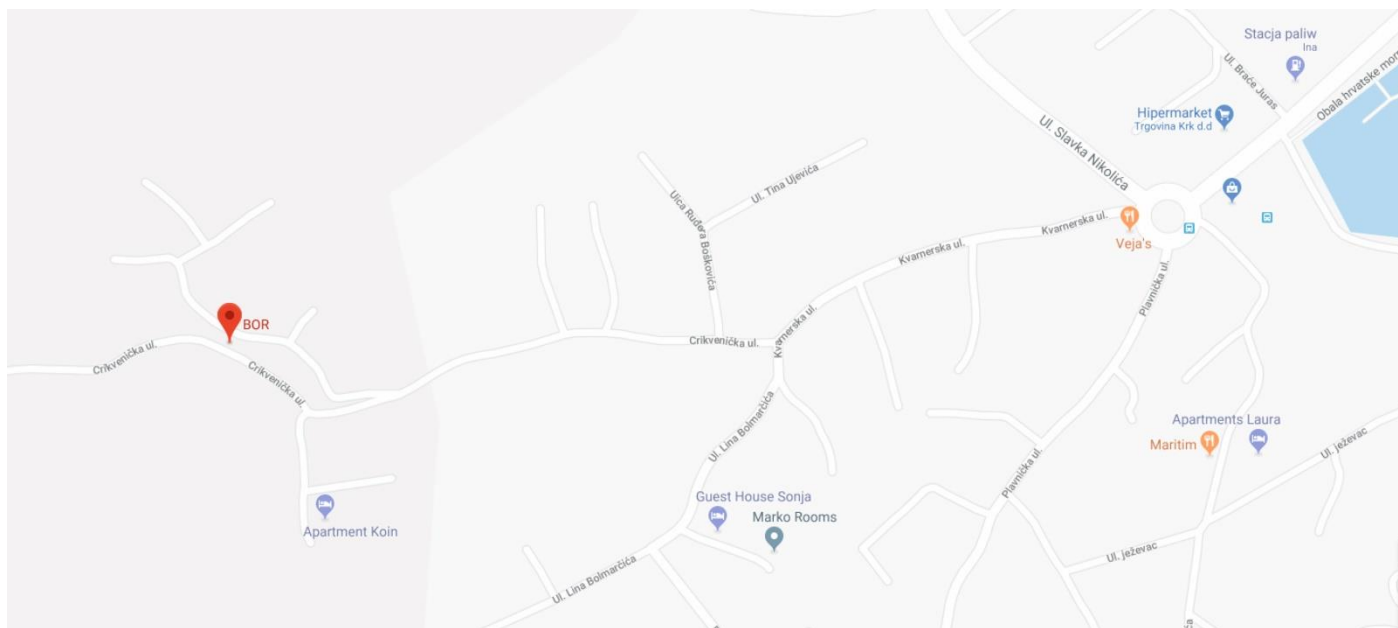
Fot. 29 (Internet) – Vrbnik

Fot. 30 (Internet) – Vrbnik

- Nocleg – Krk (Chorwacja)

Mapa 6 – Dojazd na kemping

- **Camping Bor:**

- Crikvenička 10
- 51500 KRK Hrvatska
- Tel. +385 51 221 581
- <https://www.camp-bor.hr/>
- GPS: 45°01'22.1"N 14°33'38.8"E

11.07.2018 r. (środa)

- Przejazd autokarem z bagażami z Krk do Ražanac – ok. **225 km**
- Nocleg – Ražanac (Chorwacja)

Mapa 7 – Dojazd na kemping

- **Camping Planik Hotel:**
  - p.p. 25
  - HR-23248 Ražanac
  - +385 (0)98 272 187
  - <http://www.planik.hr>
  - GPS: 44° 16' 41.01" N 15° 20' 42.93" E
- **Ražanac** – to niewielka miejscowość, która od wielu lat kusi turystów swoim kameralnym charakterem jednak z pewną odrobiną wykwintności. Turyści nie będą jednak narzekali na przesadną nudę. Z pewnością mogą oni korzystać z licznych restauracji oraz wszelkich dóbr, jakie oferuje to miasteczko Ražanac. Położony jest w południowej części Chorwacji, w Dalmacji, tuż nad pięknymi wodami Adriatyku. Stanowi ono jedno z najchętniej odwiedzanych miejscowości, nie tylko ze względu na swoje położenie, ale i wielką serdeczność mieszkańców.
  - Warto zobaczyć:
    - plaże – w tych okolicach są przeważnie żwirowe lub kamieniste, władze miasta Ražanac dbają jednak o to, aby odznaczały się one przede wszystkim czystością. W pobliżu plaż nie brak lasów sosnowych, które z pewnością dodają dodatkowego uroku. Na plażach znaleźć można również liczne punkty gastronomiczne.
    - kościół z XVII wieku,
    - resztki murów z basztami,
    - twierdze obronne
    - kościół parafialny pw. Matki Boskiej Różańcowej, z XVI wieku.

- na terenie miasteczka znajdują się również dwie niewielkie kapliczki.

Fot. 31 (Internet) – Ražanac

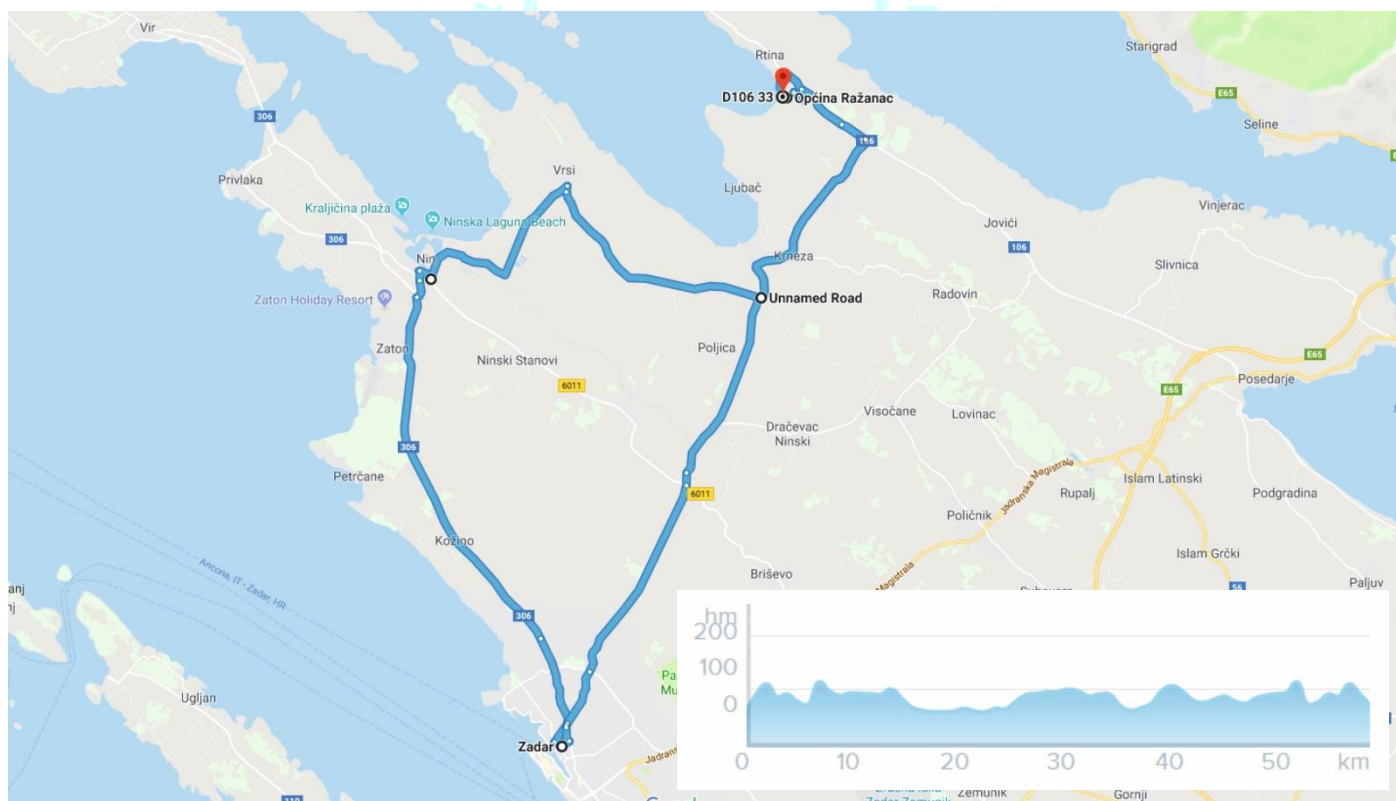
Fot. 32 (Internet) – Ražanac – plaża

Fot. 33 (Internet) – Ražanac – kościół parafialny pw. Matki Boskiej Różańcowej, z XVI wieku.

12.07.2018 r. (czwartek)

- Rajd rowerowy – długość trasy ok. **60 km**:
  - Start godz. 8:00
  - Zwiedzanie Zadaru z przewodnikiem (p. Andżelika) – od godz. 13:00 (2h)

Mapa 8 – Trasa rajdu rowerowego

- **Nin** – bardzo urocze, ciekawe miasteczko, które leży na wyspie. Sympatyczne konoby i kafejki. Warto zostać tu na dłużej, a może nawet spędzić tu urlop? Miasteczko leży między drogą z wyspy Pag do Zadaru, więc jeśli ktoś będzie w pobliżu to koniecznie niech tu zajrzy. Nin to najstarsze chorwackie miasto królewskie, które od VII do X wieku było siedziba władców i biskupów. Jeszcze w czasach rzymskich, znany jako Aenona, posiadał forum, amfiteatr i akwadukt (rzymski wodociąg). Tu odbyła się pierwsza koronacja chorwackiego króla. Ma bardzo bogatą historię i jest obowiązkowym punktem na liście **must see** w Chorwacji!!!Warto je odwiedzić, również ze względu na dość nietypową plażę jak na warunki chorwackie. Piasek, piasek i jeszcze raz piasek.
  - Zwiedzanie Nin:
    - Najmniejsza Katedra Świata – warto obejrzeć rzymskie ruiny i zobaczyć **Kościół Św. Krzyża**, najmniejsza Katedrę świata – rzeczywiście malowniczo wygląda. Obejść ją można, wg przewodników w 36 kroków. Budowla została wzniesiona według najważniejszych pozycji słońca, czyli momentu letniego i zimowego przesilenia – zrównania dnia z nocą. Stała się przez to jednocześnie zegarem, kalendarzem i świątynią.
    - Ninska laguna – po zwiedzeniu miasteczka należy swoje kroki skierować na słynną plażę – lagunę – zwaną królową plaż – **Ninska laguna**. Plaża jest ogromna, wszędzie piasek jak nad Bałtykiem tylko widok troszkę inny.

Przed nami rozciągają się wielkie góry Velebit... Widok jak z bajki! Wszędzie widzimy kitesurferów i windsurferów...oj dzieje się tu dzieje! Plaża jest jeszcze znana pod nazwą Kraljičina plaža, jest idealna dla rodzin z dziećmi ze względu na płytkość oraz zawsze wyższą temperaturę morza. Wyposażona w prysznice, WC i przebieralnię a na miejscu można też wypożyczyć leżaki i parasole. Dodatkową ciekawostką w tym miejscu jest lecznicze błoto.

- Wzdłuż drogi do Zadaru, w Prahulje, stoi stary kościół chorwacki Św. Nikoła z 11 stulecia. Warto go zobaczyć, sam widok i położenie wśród pól na wzgórzu jest zachwycający!
- **Zadar** jest miastem zwróconym w stronę morza i osłonięty wieloma wyspami i wysepkami, które chronią przed silnymi wiatrami. Starówka, otoczona murami i wieżami, leży na półwyspie; z nową częścią połączona jest mostem przez zatokę Jazine, w której rozciąga się marina.
  - Region oferuje bogate i urozmaicone wybrzeże, przy którym znajduje się ponad 200 wysp i wysepek, zatok i cieśnin! Otwiera to wiele możliwości miłośnikom żeglarstwa. W archipelagu zadarskim znajduje się wiele marin, wśród których najbardziej polecane są te na wyspach Dugi Otok, Pašman, Molat i Olib. Żeglarze lubią tę część Adriatyku ze względu na łagodny klimat i przepiękne widoki.
  - Plaże w Zadarze i jego okolicy są głównie żwirowe i dostosowane do wypoczynku dla rodzin z małymi dziećmi. Ci, którzy lubią całkowity komfort mogą skorzystać z betonowanych plaż na hotelowych plażach, gdzie można wynająć parasol słoneczny i leżaki. W okolicy są także kamieniste zatoki, gdzie można się opalać na skałach i kąpać w krystalicznie czystym morzu.
  - Zwiedzanie Zadaru:
    - Kościół św. Donata – pochodzi z IX wieku i stanowi jedyną tego typu budowlę w Europie, jeszcze z czasów przedromańskich. Masywna budowla otoczona jest dwupiętrową galerią, której trzy absydy skierowane są na wschód. Jest to najbardziej znany zabytek i symbol Zadaru.
    - Forum – w Zadarze jest największym we wschodniej części Adriatyku, a powstało ono na polecenie pierwszego rzymskiego cesarza Augusta, o czym świadczą napisy wyryte w kamieniu. Znajduje się ono pod fundamentami kościoła św. Donata i pałacu biskupskiego, a pochodzi z I. w.p.n.e. Forum było z trzech stron otoczone bogato zdobionym przedścionkiem, a później na jego fundamentach powstał kościół św. Donata.
    - Katedra św. Anastazji i kościół św. Krševana – są to dwa piękne egzemplarze architektury romańskiej chorwackiego dziedzictwa historyczno-kulturalnego.
    - Kalelarga – Jest to główna ulica Zadaru, której nazwa oznacza “szeroką ulicę” (Calle Larga), a później jej główna część zwana była ulicą św. Katarzyny na cześć klasztoru o tej samej nazwie. Obecnie także jest to główna arteria miasta – to tutaj znajduje się towarzyskie centrum miasta, gdzie spotykają się mieszkańcy Zadaru.

- Organy – organy morskie są bardzo wyjątkowy „instrumentem”, które zostały zbudowane w 2005 roku. Organy te „grają” za pomocą fal morza, które uderzają w 35 wbudowanych rur w i pod schodami wiodącymi do morza. Słyszalne jest siedem akordów składających się z pięciu dźwięków. Tylko i wyłącznie siła i szybkość fali określi co usłyszysz. To wspaniały zbiór dźwięków, które dają wspaniały koncert.
  - Powitanie słońca – instalacja architekta Nikole Bašića nazwana *Powitanie Słońca*, skąd rozciąga się widok na najpiękniejszy zachód słońca.
- Przymaki rejonu zadarskiego
    - Dalmatyńska kuchnia składa się z wielu specjalności. Należą do nich wędzona szynka pršut i owczy ser z wyspy Pag na przystawki. W Dalmacji królują słodkości ze świeżymi lub suszonymi owocami;
    - **Maraschino** – specjalności regionu zadarskiego. Jest to likier destylowany ze sfermentowanego soku maraski, gorzkiej odmiany dzikiej wiśni. Jest aromatyzowany destylatami na płatkach róży i kwiatach pomarańczy; dodaje się też orzechy laskowe, migdały, jaśmin oraz wanilię. Likier leje się strumieniami zwłaszcza podczas kilkudniowego festynu „Dni Maraski”. Maraskino zawiera 33-40% alkoholu.
  - Zadar Festyn Noc Pełni Księżycyca
    - W lipcu Zadar przeżywa turystyczne obłożenie podczas festynu *Noc Pełni Księżycyca*, kiedy zabawa trwa do samego rana. Na promenadzie i w samym mieście tysiące ludzi oddaje się słuchaniu koncertów i tańcowi w rytmie dobrej muzyki. Raj dla morskich wilków!

Fot. 34 (Internet) – Ražanac

Fot. 35 (Internet) – Nin – błękitna laguna

Fot. 36 (Internet) – Nin – Kościół Św. Krzyża, najmniejsza Katedrę świata

Fot. 37 (Internet) – Zadar – Kościół św. Donata

Fot. 38 (Internet) – Zadar – Katedra św. Anastazji i kościół św. Krševana

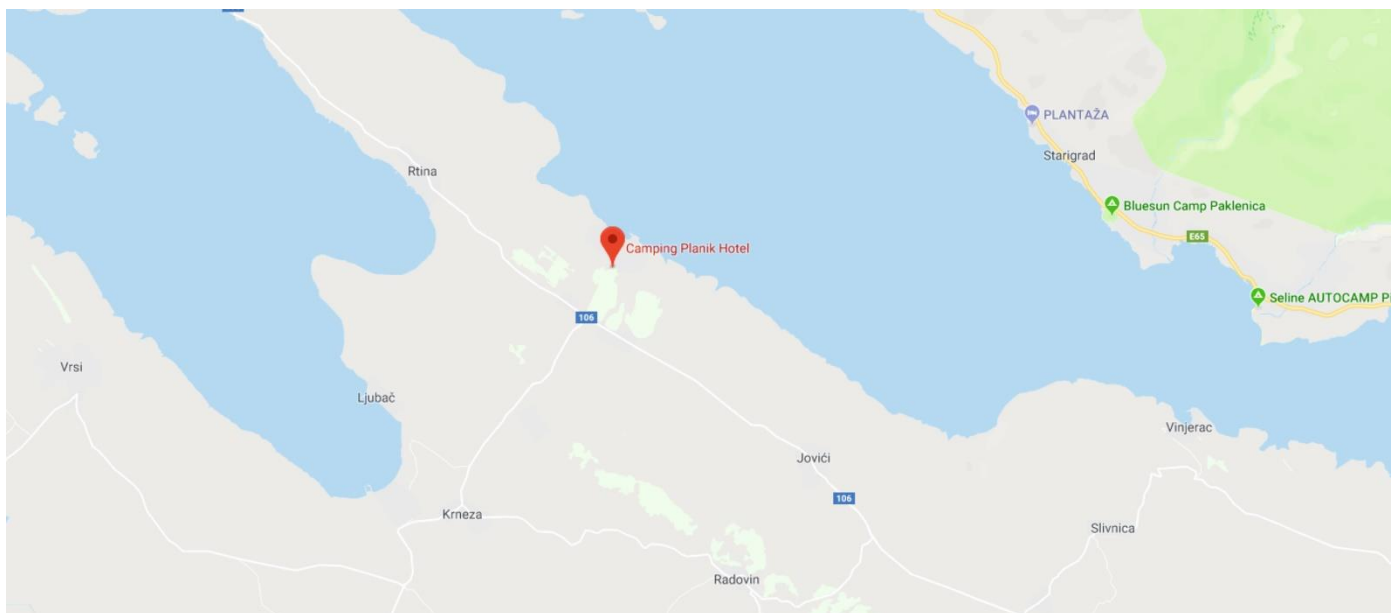

Fot. 39 (Internet) – Zadar

Fot. 40 (Internet) – Zadar – organy morskie

- Nocleg – Ražanac (Chorwacja)

Mapa 9 – Dojazd na kemping

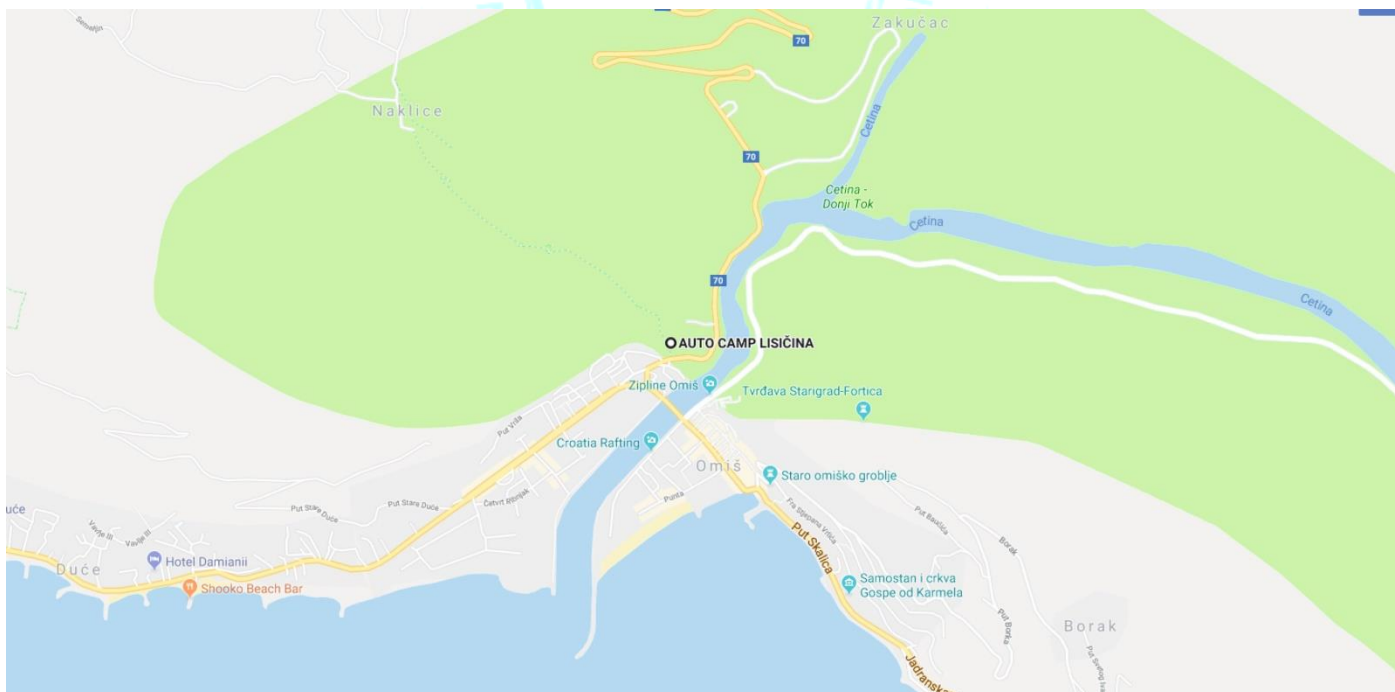
- **Camping Planik Hotel:**

- p.p. 25
- HR-23248 Ražanac
- +385 (0)98 272 187
- <http://www.planik.hr>
- GPS: 44° 16' 41.01" N 15° 20' 42.93" E

13.07.2018 r. (piątek)

- Przejazd autokarem z bagażami z Ražanac do miasteczka Trogir – ok. **120 km**, następnie ok. **30 km** do miejscowości Split, następnie ok. **30 km** do Omiša.
  - Start: 8:00
- Nocleg w Omišu

Mapa 10 – Dojazd na kemping

- **Auto Camp Lisičina:**
  - Lisičina 2
  - 21310 Omiš
  - +385 (0)21 862 536
  - <http://www.ac-lisicina.hr/>
  - GPS: 43.447346, 16.690799
- Zwiedzanie miasta Trogir z przewodnikiem (p. Iwona) – od godz. 10:30 do 12:30 (2h)
- Zwiedzanie miasta Split z przewodnikiem (p. Ewa) – godz. 13:30 do 15:30 (2h)
- **Trogir** – Trogir to nieduże portowe miasto zlokalizowane w okręgu Splicko-Dalmatyńskim w środkowej Dalmacji. Liczy sobie około 11.000 mieszkańców, którzy utrzymują się nie tylko z turystyki, ale również ze stoczni zlokalizowanej już na brzegach wyspy Ciovo. Miasto znane jest ze słynnej starówki, która w 1997 roku została wpisana na listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego UNESCO. Stare miasto „upchnięte” jest na małej wysepce, która wyrasta z wody między lądem, a wyspą Ciovo. Po obu stronach wyspy znajdują się mosty, które umożliwiają przedostanie się na główny ląd i na brzeg Ciovo. Cechą charakterystyczną dla obu mostów są okropne korki tworzące się na nich w sezonie, szczególnie od strony Ciovo.
  - Zabytki:
    - **Brama Lądowa** – zauważamy ją zaraz przy wjeździe do miasta. Przebudowana została w XVI wieku w jasnym kamieniu. Na gzymsie nad łukiem

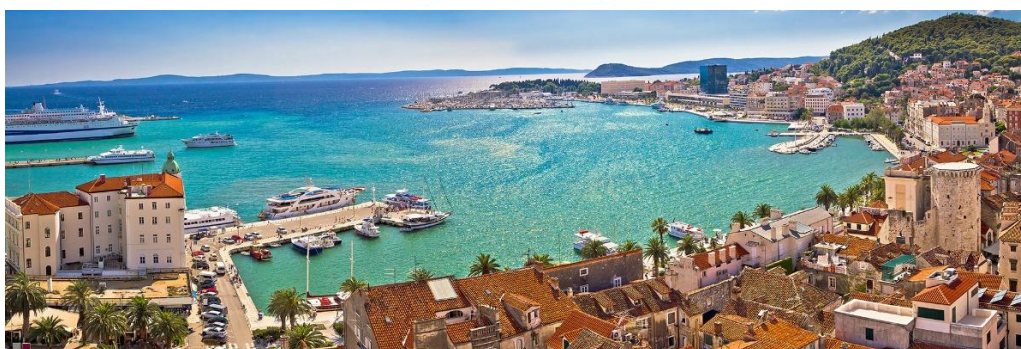
- umieszczony jest lew św. Marka, pod nim figura bł. Jana z Trogiru – patrona miasta.
- **Pałac Stafileo** – znajdziemy na trogirskim rynku. Obiekt został zbudowany pod koniec XV wieku. Charakterystyczne są tu gotyckie okna weneckie bogato zdobione rzeźbionymi motywami roślinnymi. Nieopodal znajduje się
  - **Pałac Ćipiko** – budynek zbudowany w stylu renesansowym w 1457 r. dla najzamożniejszej w tym czasie trogirskiej rodziny Ćipiko. Pierwsze piętro wyróżnia się siedmioma dużymi triforiami z balustradą z jasnego kamienia. Na krańcach umieszczone są dwa pilastry zakończone dekoracją o motywie spirali. Między łukami umieszczono cztery figury aniołów, z których dwa środkowe trzymają zwój z herbami rodziny Ćipiko. Drugie piętro w podobnym stylu, ale skromniej zdobione i bez balustrady.
  - **Katedra św. Wawrzyńca** – zbudowana została na ruinach kościoła zniszczonego przez Saracenów w 1123 roku. Budowę rozpoczęto w roku 1193. Teraz stanowi najważniejszy obiekt zabytkowy w Trogirze. Obok katedry stoi dzwonnica z XV wieku. Zwraca uwagę przede wszystkim portal mistrza Radovana z roku 1240. Przy wznoszeniu katedry pracowali mistrzowie znani z katedry w Szybeniku: Andrija Alesi (baptysterium – 1484), Nikola Firentinac (dekoracja kaplicy św. Jana). Ten obiekt polecamy szczególnie z uwagi na możliwość wejścia na dzwonicę, z której roztacza się imponujący widok na cały Trogir i okolice. Trzeba tylko wspiąć się na wieżę między pełnymi godzinami, bo dzwony w dzwonnicy działają i są sterowane elektronicznie. Wejście na dzwonicę jest odpłatne.
  - **Forteca Kamerlengo** – dziewięćścienna budowla pochodząca z XIV wieku zbudowana została przez Genuańczyków. Włosi przeprowadzali tu w 1941 roku egzekucje Chorwatów. Wejście na mury fortecy jest odpłatne i kosztuje 20 kun.
- **Split** – to jedno z najbardziej znanych i największych miast w Chorwacji. Miasto liczy ponad 200 tys. mieszkańców, co na warunki polskie jest skromną liczbą, ale w cztero-milionowej Chorwacji to ważny ośrodek miejski i węzeł komunikacyjny. Główną atrakcją położonego nad Morzem Adriatyckim Splitu są historyczne pozostałości, a właściwie ruiny Pałacu Dioklecjana. Dziś uliczki starego miasta biegną tam, gdzie w przeszłości prowadziły mury olbrzymiego pałacu. Split zachwyca starówką, w której sercu stoi katedra św. Dujama. W przeszłości mieściło się tutaj mauzoleum Dioklecjana.
    - Zwiedzanie:
      - **Pałac cesarza Dioklecjana** – wzniesiony w III i IV w. olbrzymi obiekt wzorowany na rzymskim obozie wojskowym. Pałac zajmował prostokąt o długości 150 na 190 m. Dookoła zabudowy Pałacu były mury obronne i wieże. Pałac został wpisany na listę dziedzictwa kulturowego UNESCO. Dziś w obrębie dawnego Pałacu Dioklecjana stoi ponad 200 budynków, w większości pochodzących z XVIII w. Jednak spacerując po starym mieście wciąż w wielu miejscach można podziwiać ruiny dawnego Pałacu. Rezydencję Dioklecjana wzniesiono nie licząc się z kosztami. Kolumny sprowadzono z Egiptu, a marmur z Włoch. Same mury obronne miały 25 me-

trów wysokości i 2 metry grubości, a bezpieczeństwa całego Pałacu strzegło 16 wież warownych. Wejście do Pałacu możliwe było jedną z czterech bram: Złotą, Srebrną, Brązową lub Żelazną. Podobno sam cesarz Dioklecjan ze swoich apartamentów miał widok bezpośrednio na morze. We współczesnych czasach nie myślano jeszcze o budowie obwarowań od strony morza, ponieważ z uwagi na skaliste wybrzeże i duże fale nie sądzono, że zagrożenie może nadejść z tamtej strony.

- **Katedra św. Dujama** – najważniejsza świątynia w mieście, będąca jednocześnie wizytówką Splitu. Wzniesiona została w IV w. jako mauzoleum Dioklecjana. Trzy wieki później została przebudowana na kościół chrześcijański. Wstęp do katedry wymaga niewielkiej opłaty. Warto wejść na 61 metrową wieżę kościelną wybudowaną w stylu romańskim. Rozpościera się stamtąd widok na całe miasto i okolicę.
- **Świątynia Jupitera** – znajdująca się nieopodal katedry św. Dujama rzymska świątynia. Podobnie jak wspomniana wyżej katedra, tak i Świątynia Dujama została przekształcona w VII w. w świątynię chrześcijańską. Wewnątrz warto zobaczyć rzeźby oraz sarkofagi.

Fot. 41 (Internet) – Trogir

Fot. 42 (Internet) – Split

14.07.2018 r. (sobota)

- Przejazd autokarem z Omiš do Parku Narodowego Krka, miejscowość Visovac – ok. **120 km** lub rafting
  - Wejście do parku na godz. 10:00
- **Krka National Park** – park w Dalmacji, leży w pobliżu pięknego miasta Šibenik, co czyni go idealnym rozwiązaniem na jednodniową wycieczkę w głąb lądu. W centralnej części parku znajduje się Jezioro Visovac, na wyspie pośrodku którego znajduje się klasztor Franciszkanów. W południowej części parku znajdują się młyny wodne z XIX wieku.
- **Wodospad Stradinski Buk** – w zasadzie ciąg 17 wodospadów na długości ok. 800 metrów i spadzie ponad 45 metrów. Świetne też miejsce do zrobienia najlepszych wodospadowych fotek. No i wreszcie można się tu... wykąpać u samych stóp wodospadu.

Mapa 11 – Krka National Park – Wodospad Skradinski Buk

Fot. 43 (Internet) – Krka National Park – Wodospad Skradinski Buk

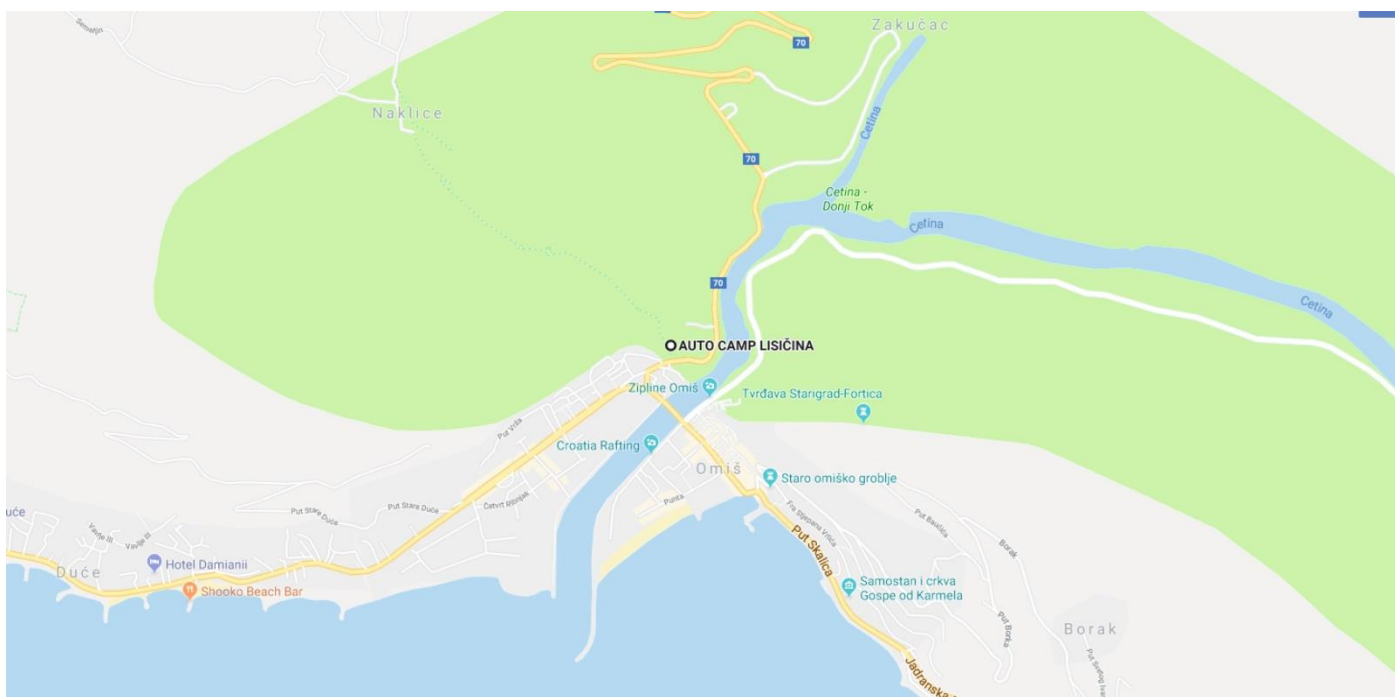

Mapa 12 – Krka National Park

Fot. 44 (Internet) – Krka National Park

- Powrót autokarem z Parku Narodowego Krka, z miejscowości Skradin do Omiša – ok. **115 km**
- Nocleg w Omišu

Mapa 13 – Dojazd na kemping

- **Auto Camp Lisičina:**
  - Lisičina 2
  - 21310 Omiš
  - +385 (0)21 862 536
  - <http://www.ac-lisicina.hr/>
  - GPS: 43.447346, 16.690799

15.07.2018 r. (niedziela)

- Przejazd autokarem z bagażami z Omiša do Srebrero – ok. **200 km**
  - Start: 8:00
- Przyjazd autokarem do Dubrownika:
  - Wejście na mury obronne od 17:00 do 19:00
  - Zwiedzanie Dubrownika z przewodnikiem (p. Zuzanna) – od godz.19:00 do 21:00
- **Dubrownik** – nie na darmo zwany jest „perłą Adriatyku”. Prawie wszystkie zabytki skupiają się wewnątrz niewielkiego powierzchniowo starego miasta, ale jest ich tak dużo, że nie sposób zobaczyć wszystkich w jeden dzień. Dzień jednak na pewno wystarczy, aby przekonać się, że warto tu wrócić. Przyciąga nie tylko swą urodą i cennymi zabytkami, ale też, podobnie jak Split, licznymi imprezami cyklicznymi. Największy rozkwit nastąpił na przełomie XV i XVI w., wówczas tzw. Republika Dubrownicka uzyskała niepodległość i stała się konkurującym z Wenecją pod względem politycznym i gospodarczym miastem-państwem. Ostatecznie kres Republice Dubrownickiej położył Napoleon, który wkroczył tu w 1806 r. Później kongres wiedeński podporządkował miasto Austrii, które pod jej zarządem pozostawało do końca I wojny światowej.
  - Zabytki:
    - **mury obronne** – okalają całe miasto, mają długość 1940 m, wysokość dochodzi do 25 m, a grubość waha się w granicach 1,5–6 m (od strony morza mury są wyższe i cieńsze). Poszczególne fragmenty budowane były w różnych okresach, od IX do XVII w. Mury wzmacnia dodatkowo pięć bastionów, trzy wieże okrągłe i dwanaście kwadratowych. Przechadzając się od fortu do baszty widzimy jak na dłoni zabytki, jak też przepiękną okolicę miasta.
    - **Placa, główna ulica Dubrownika** - przechadzając się po Placy warto zatrzymać się koło Wielkiej Fontanny Onufrego, wejść do kościoła św. Zbawiciela, który, jako jedyny, nie doznał uszczerbku podczas trzęsienia ziemi w XVII wieku. W środku znajduje się bezcenny obraz pędzla Piotra z Urbino Wniebowstąpienie.
    - **Wielka Fontanna Onufrego (Velika Onofrijeva česma)**, która na pierwszy rzut oka wcale nie przypomina fontanny. Jest to okrągła, dosyć spora budowla, którą w 1438 r. wznosił Onofrio di Giordano della Cava, żeby uczcić zakończenie budowy wodociągu, dostarczającego miastu wodę ze źródeł rzeki Dubrovački, odległych o 12 km. Pierwotnie była bogato zdobiona, ale po trzęsieniu ziemi w XVII w. uległa zniszczeniu. Z wielu interesujących ornamentów do dzisiaj zachowało się jedynie szesnaście rzeźbionych masek. Z ust tych masek wypływa woda. Podobno jeżeli ktoś umyje ręce pod wszystkimi szesnastoma kranami, obchodząc fontannę zgodnie z ruchem wskazówek zegara, spełni się jego życzenie
    - **Plac Luža z pałacem Sponza** – jeden z najważniejszych dubrownickich zabytków. Zbudowano go w latach 1516–22 według projektu miejscowego architekta. Budynek ten spełniał różne funkcje, mieściły się tutaj: urząd

celny, skarbiec, mennica, bank, urząd miar, Akademia Dubrownicka, a nawet Muzeum Rewolucji Socjalistycznej. Za czasów Republiki Dubrownickiej na parterze pałacu spotykali się kupcy i politycy miasta, odbywały się tutaj także posiedzenia członków Akademii Dubrownickiej, która zrzeszała ówczesnych intelektualistów.

- **Pałac Sponza** – to jeden z nielicznych budynków Dubrownika, który przetrwał trzęsienie ziemi w 1667 r. Reprezentuje styl gotycki i renesansowy, co uwidacznia się w konstrukcji okien pałacu – te na pierwszym piętrze są gotyckie, a na drugim renesansowe. Współcześnie pałac jest siedzibą Archiwum Republiki Dubrownickiej gromadzącego dokumenty związane z miastem. Znajduje się tutaj wspaniała kolekcja manuskryptów (niektóre prawie tysiącletnie!) oraz wystawa pokazująca dzieje Dubrownika. Miejsce to powinien zwiedzić każdy zainteresowany historią turysta.
- **Kolumna Rolanda** – wznosi się na środku placu Luža. Podobnie jak Fontanna Onufrego w drugiej części miasta, jest to ulubione miejsce spotkań. Kolumna przedstawia rzeźbę średniowiecznego rycerza Rolanda, którego pierwowzorem był opiewany w Pieśni o Rolandzie. Wykonana została przez Antuna Dubrovčanina w 1418 r. i przez długie lata stanowiła symbol wolności Dubrownika
- **Pałac Rektorów** - przy ulicy Pred Dvorom 3 (odbiega od placu Luža na południe) mieści się Pałac Rektorów (Knežev dvor). Jest to, obok pałacu Sponza, najszlachetniejszy pałac Dubrownika. Pałac Rektorów przypomina, w nieco mniejszej wersji, wenecki Pałac Dożów. Fasadę od strony ulicy podpierają pięknie zdobione kolumny z korčułańskiego marmuru. Wewnątrz znajduje się dziedziniec z krużgankami, na którym odbywają się latem koncerty muzyki klasycznej. Historyczną pamiątką jest zegar, który zatrzymał się na godzinie 5:45, kiedy to, po wkroczeniu wojsk marszałka Marmonta, Republika Dubrownicka przestała istnieć. Dzisiaj w pałacu mieści się Muzeum Miejskie. Można się tutaj choć przez chwilę poczuć jak w dawnym Dubrowniku, gdyż odnowione pomieszczenia wyglądają, jak za dawnych czasów.

Fot. 45 (Internet) – Dubrownik – widok na mury obronne

Fot. 46 (Internet) – Dubrownik – widok na mury obronne

Fot. 47 (Internet) – Dubrownik

Fot. 48 (Internet) – Dubrownik – Wielka Fontanna Onufrego

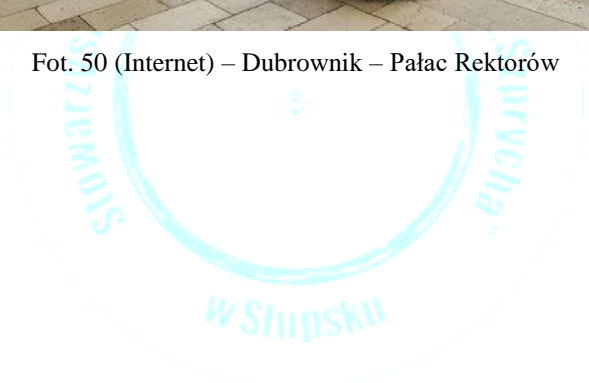

Fot. 49 (Internet) – Dubrownik – pałac Sponza

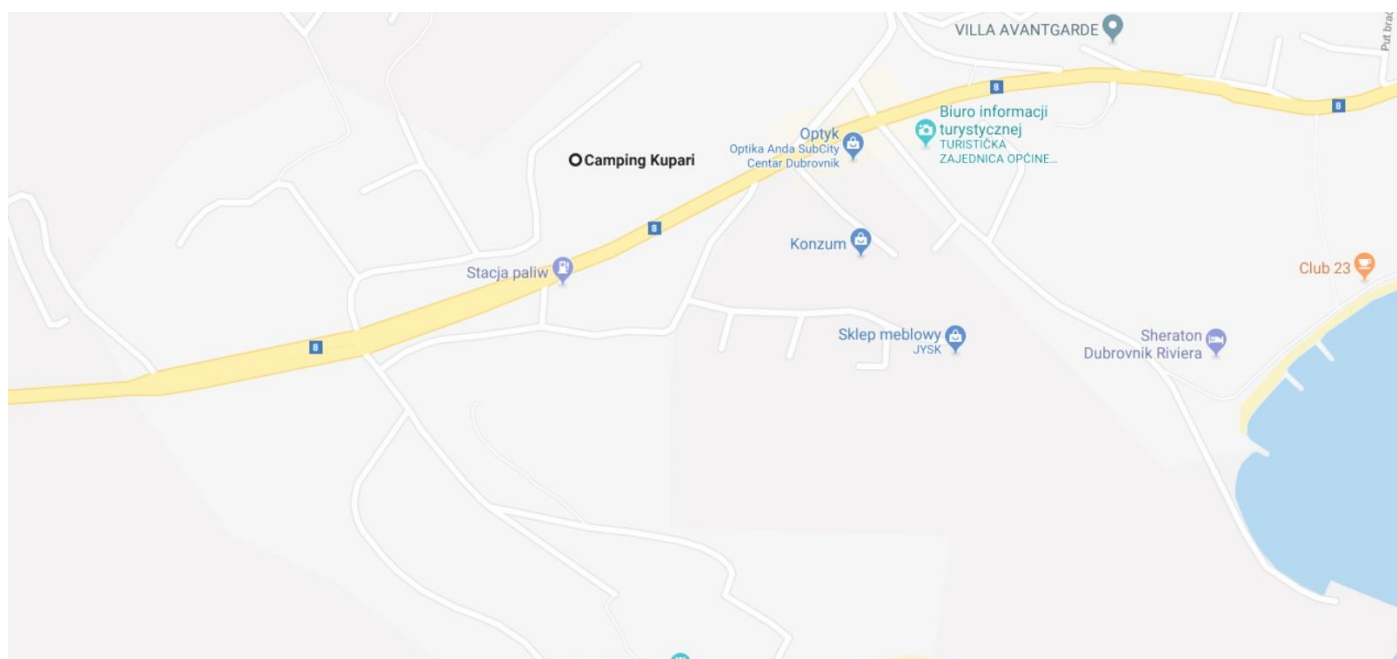
Fot. 50 (Internet) – Dubrownik – Pałac Rektorów

Fot. 51 (Internet) – Dubrowni

- Nocleg w Srebrero

Mapa 14 – Dojazd na kemping

- **Camping Kupari:**

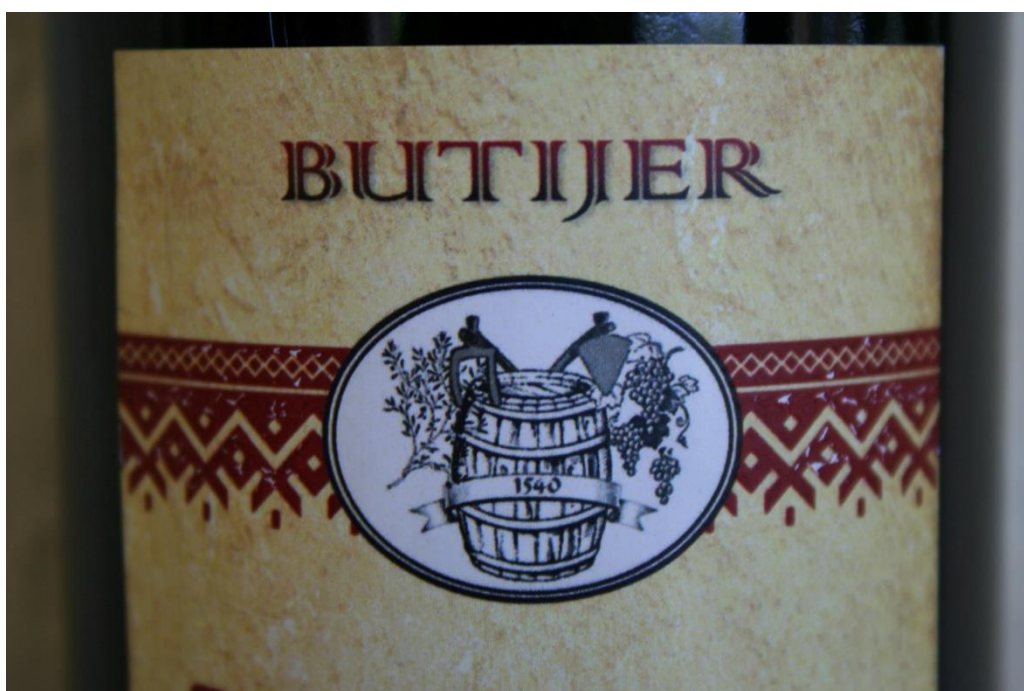
- D8 7
- 20207 Srebrero
- +385 20 487 307
- <http://www.campkupari.com/>
- GPS: 42°37'28.8"N 18°11'20.2"E

16.07.2018 r. (poniedziałek)

- Wizyta w winiarni Vinarija Botaro:
  - Degustacja win, likierów z lokalnymi przystawkami – 200 Kn
    - Drvenik 20, polje, 20215 Gruda
    - Tel: +385 (0)95 805 1991
- **Winiarnia Botaro** znajduje się w Konavoskim Polje i oferuje smak nagradzanych win, takich jak Cabernet Sauvignon, Zinfandel i Chardonnay oraz lokalne specjały - Konavoska Plate – mięso pod ciastem. Odwiedzimy to idylliczne miejsce, w którym będziemy otoczeni winnicami, aby też serdecznie powitać rodzinę, która od pięciu stuleci zajmuje się tradycją winiarstwa w tej okolicy.

Fot. 52 (Internet) – Vinarija Botaro

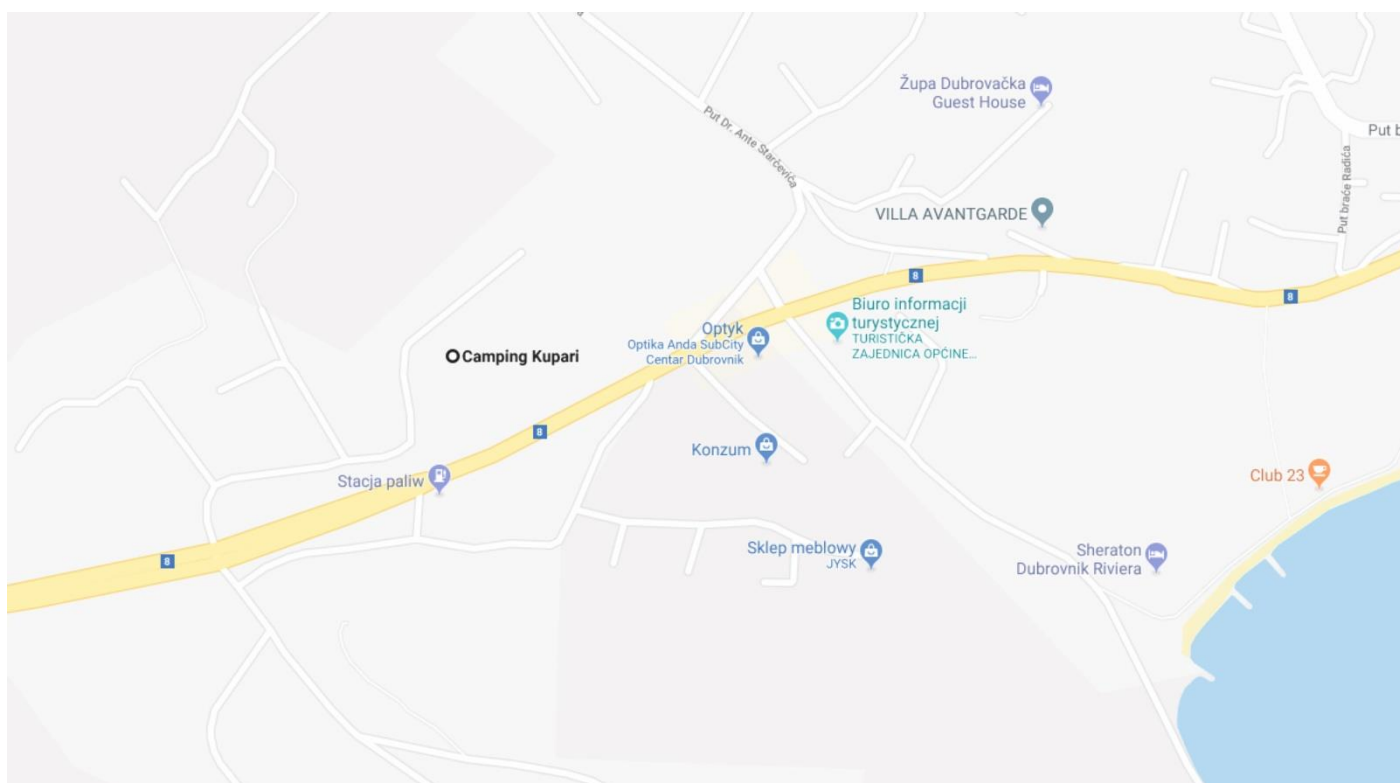

Fot. 53 (Internet) – Vinarija Botaro od 1540 r.

Fot. 54 (Internet) – Vinarija Botaro

- Nocleg w Srebrero

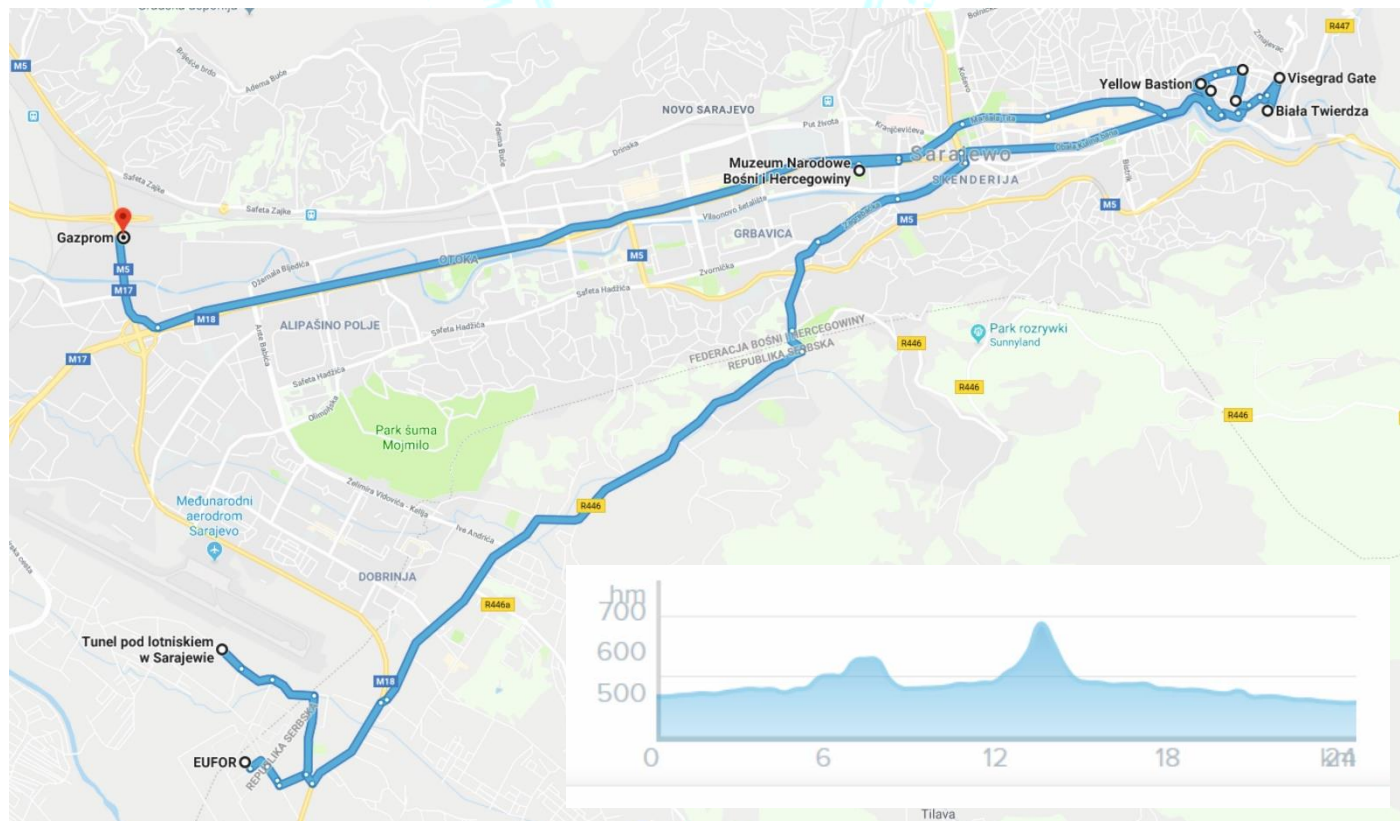

Mapa 15 – Dojazd na kemping

- **Camping Kupari:**
  - D8 7
  - 20207 Srebrero
  - +385 20 487 307
  - <http://www.campkupari.com/>
  - GPS: 42°37'28.8"N 18°11'20.2"E

17.07.2018 r. (wtorek)

- Przejazd autokarem z bagażami z Srebreno do Karanovaca – ok. **400 km**
  - Start: 5:00, przyjazd do Sarajewa
  - Opracowanie trasy oraz prowadzenie – kol. Jacek
- Sarajewo – trasa rajdu rowerowego ok. **30 km**

Mapa 16 – Trasa rajdu rowerowego

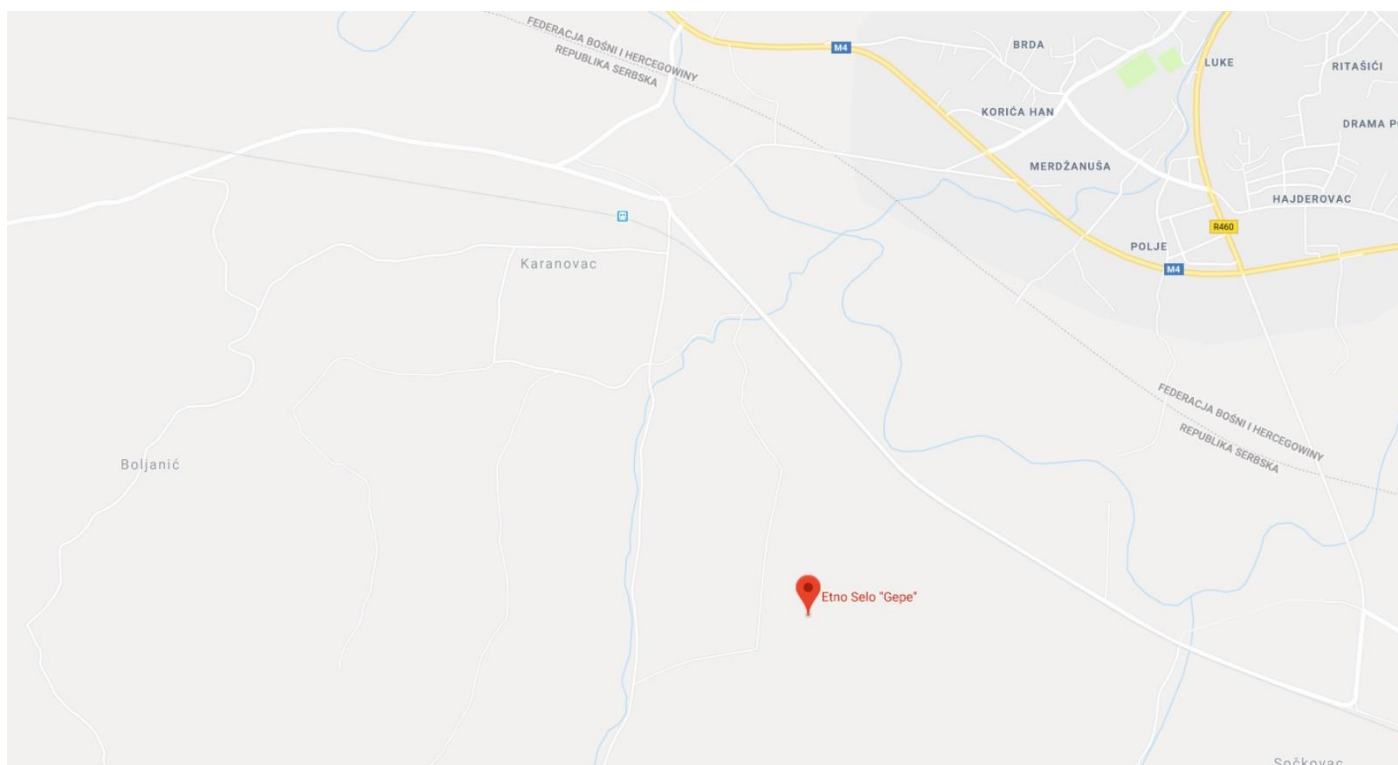
- Bośnia i Hercegowina to kraj, którego nazwa wywodzi się od dwóch głównych obszarów, które tworzą cały organizm państwowy. Na północy usytuowana jest górzysta oraz pokrywa bujną roślinnością Bośnia. Tymczasem obszar wyżynno-równinnej Niziny Panońskiej znajduje się na obszarze Hercegowiny. Państwo to urzeka malowniczymi wyżynami z licznymi domkami, w których życie płynie tak jakby czas się zatrzymał.
  - Bośnia i Hercegowina to państwo federacyjne położone w południowo-wschodniej Europie, na Półwyspie Bałkańskim. Kraj powstał po rozpadzie byłej Jugosławii. Od północy i południowego zachodu graniczy z Chorwacją, natomiast od wschodu z Serbią i Czarnogórą. Co ciekawe prawie 90% powierzchni kraju usytuowane jest powyżej 200 m n.p.m. Znaczna część terytorium opanowana jest przez Góry Dynarskie, z najwyższym szczytem o nazwie Maglič 2386 m n.p.m. Góry te przechodzą ku północy w Nizinę Środkowodunajską i Nizinę Panońską. Bośnia i Hercegowina znajduje się w strefie klimatu przejściowego. Zimy potrafią być bardzo mroźne z niskimi temperaturami. Dodatkowo uczucie chłodu potęgują porywiste wiatry, które są przyczyną powstawania sztormów. Z drugiej strony lata bywają niezwykle upalne. Należy dodać, że zazwyczaj w południowej części kraju panują wyższe temperatury niż w pozostałych regionach.

- W 11 r. p.n.e. Bośnia i Hercegowina znalazła się w granicach cesarstwa rzymskiego. Słowianie zaczęli ją zasiedlać od VII w. Obszar tego kraju począwszy od XII w. podbijany był przez Węgry i Turcję. Turcy zaszczypli na bałkańskiej ziemi islam. W 1918 r. Bośnia weszła, wraz z Chorwacją, Serbią oraz Słowenią, w skład federacji zwanej Jugosławią. Wraz z upadkiem bloku socjalistycznego Jugosławia podzieliła się na kilka samodzielnych państw. Krwawą kartą w historii Bośni i Hercegowiny była wojna domowa tocząca się w latach 1992-1995. W walkach brali udział bośniaccy Serbowie, pragnący autonomicznego państwa, oraz strona rządowa. W konflikcie poległo od 97 tys. do 110 tys. osób. Ostatecznie działania wojenne zakończone zostały wymuszonym przez NATO układem pokojowym. Na jego mocy Bośnia i Hercegowina zaczęła funkcjonować jako państwo składające się z dwóch organizmów: Federacji Bośni i Hercegowiny oraz Republiki Serbskiej.
- Bośnia i Hercegowina, ze względu na swoje położenie, stanowi serce Bałkanów. To państwo niezwykle atrakcyjne dla podróżników z całego świata. Na jego obszarze klimat śródziemnomorski łączy się z alpejskim. Dużą część kraju zajmują góry - Alpy Dynarskie. Najwyższe szczyty znalazły się na obszarze Hercegowiny. Dodatkowo to bałkańskie państwo może poszczycić się prastarym dziedzictwem kulturowym. Wszystkie najpiękniejsze zabytki można oglądać w licznych muzeach rozsianych po całym kraju. Jednak to co przyciąga, to możliwość zaobserwowania niezwyklego zderzenia dwóch kultur: wschodniej oraz zachodniej.
- **Sarajewo** – relacja Małgorzaty Schwarzgruber (www.polska-zbrojna.pl) – 04.10.2015 r.
  - O wydarzeniach sprzed 20 lat mieszkańcom Bośni i Hercegowiny wciąż przypominają nierozbrojone miny, które są zagrożeniem zarówno dla mieszkańców, jak i żołnierzy.
  - Róże Sarajewa
    - Baza Butmir leży na przedmieściach Sarajewa. Na wielu domach pozostały ślady ostatniej wojny. Dziury po pociskach widać na ścianach bloków dawnej wioski olimpijskiej (zimowe igrzyska odbyły się tu w 1984 roku) oraz na wielu budynkach w Sarajewie. Podczas wojny na Bałkanach w pierwszej połowie lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku otoczone zalesionymi wzgórzami miasto było oblegane i ostrzeliwane przez Serbów przez 1425 dni (dłużej niż Leningrad). Na jego ulicach zginęło ponad 11 tys. mieszkańców, a 50 tys. zostało rannych. Dziś przypominają o nich wtopione w chodniki „róże Sarajewa”. To ślady po pociskach, które zabiły przynajmniej jedną osobę, wypełnione czerwoną żywicą. Kształtem przypominają różę.
    - Po drodze do miasta mijamy tunel. Wybudowany podczas oblężenia miasta, miał około 800 m długości oraz 1,5 m wysokości. Służył do dostarczania wody i żywności (a także broni) dla uwięzionych w mieście ludzi. Przeznaczony do zwiedzania kilkunastometrowy odcinek tunelu stał się atrakcją turystyczną.
    - Trudno w kilku zdaniach wytłumaczyć skomplikowaną sytuację polityczną Bośni i Hercegowiny. Jest ona wynikiem wojennych migracji narodów zamieszkujących dawną Jugosławię. Republika Bośni i Hercegowiny składa się z chorwacko-muzułmańskiej Federacji Bośni i Hercegowiny, ze

stolicą w Sarajewie, oraz Republiki Serbskiej, ze stolicą w Banja Luce. Krajem rządzi trzyosobowe kolegialne prezydium BiH. Tworzą je przedstawiciele wszystkich nacji zamieszkujących kraj: Serb, Bośniak i Chorwat, co osiem miesięcy zmieniając się na czele. Językiem urzędowym jest serbsko-chorwacki, którym posługują się prawie wszyscy mieszkańcy kraju, z tą różnicą, że Bośniacy i Chorwaci używają alfabetu łacińskiego, a Serbowie cyrylicy (napisy na drogowskazach są zarówno w cyrylicy, jak i w alfabecie łacińskim).

- W Bośni i Hercegowinie jest około 700 urzędników pochodzących z wyborów i 40 ministrów. Nie dziwi więc, że największym pracodawcą w kraju jest rząd, który zapewnia ponad połowę wszystkich miejsc pracy. Zarobki, 300–400 euro, należą do najniższych w Europie, wysokie jest za to bezrobocie – sięga ponad 45%. Bośniacy są muzułmanami, Serbowie wyznają prawosławie, a Chorwaci katolicyzm. Żołnierze pomagają w tym, aby te trzy nacje żyły pokojowo obok siebie.

- Nocleg w Karanovac

Mapa 17 – Dojazd do gospodarstwa agroturystycznego

- **Gospodarstwo agroturystyczne Etno Selo „Gepe”**

- Lipovac 49
- 74314 Karanovac
- +387 66 133599
- <http://www.no-limit.info/turizam/usluge/item/etno-selo-gepe/>
- GPS: 44°40'27.9"N 18°16'49.6"E

Fot. 55 (Internet) – Sarajewo

Fot. 56 (Internet) – Sarajewo - stolica z cmentarzami

Fot. 57 (Internet) – 22 kwietnia 1996 r., chłopiec bawi się w ruinach Sarajewa

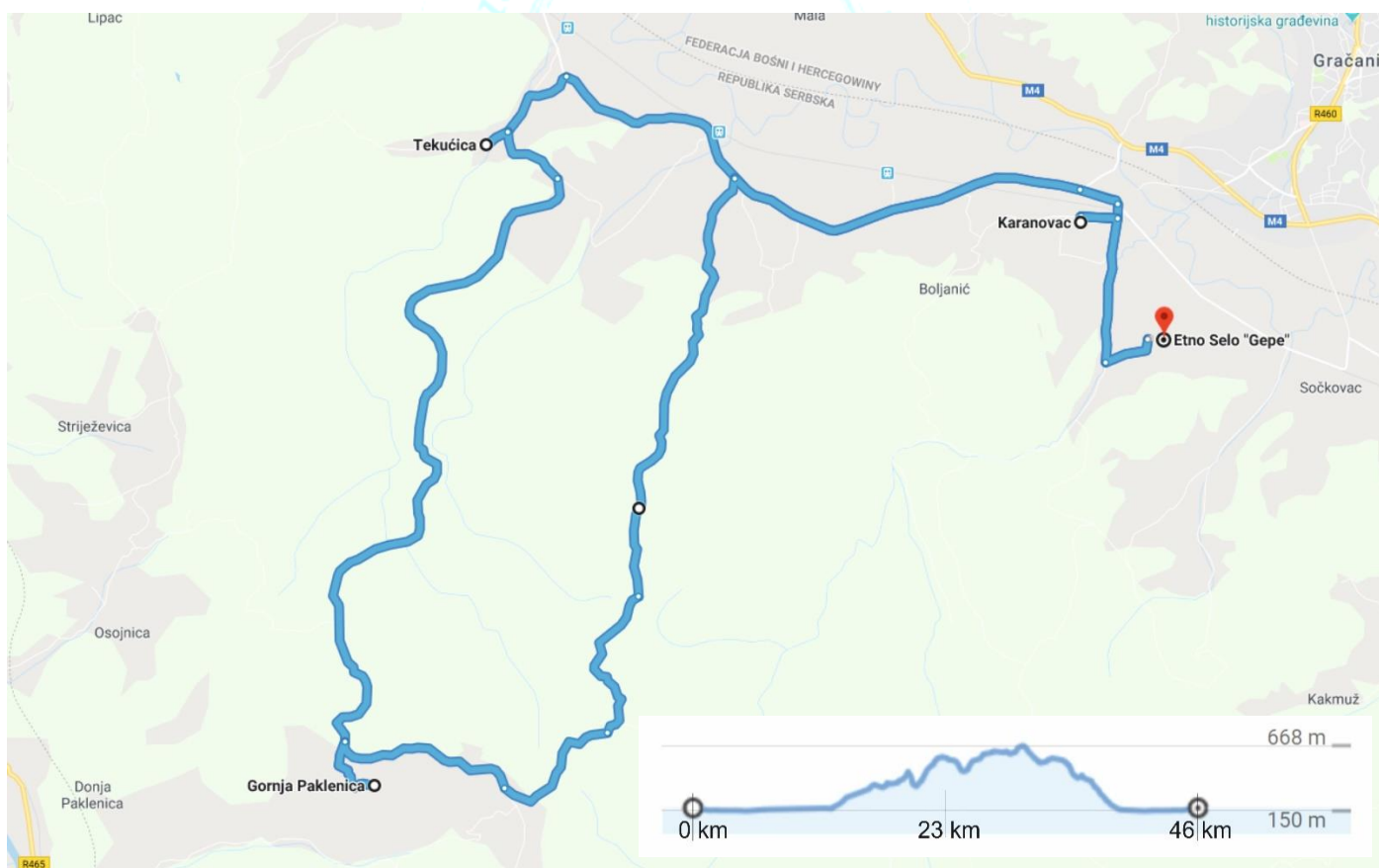
Fot. 58 (Internet) – Sarajewo – okolice Latynskiego Mostu – miejsce zamachu na następcę tronu arcyksięcia Franciszka Ferdynanda, w następstwie którego rozpętała się I Wojna Światowa

Fot. 59 (Internet) – Most Łaciński w Sarajewie. Miejsce zamachu na arcyksięcia Ferdynanda

18.07.2018 r. (środa)

- Trasa rajdu rowerowego – ok. **46 km**
  - Opracowanie trasy, prowadzenie – kol. Jacek

Mapa 18 – Trasa rajdu rowerowego

- Karanovac – relacja Małgorzaty Schwarzgruber (www.polska-zbrojna.pl) – 04.10.2015 r.
  - O wydarzeniach sprzed 20 lat mieszkańcom Bośni i Hercegowiny wciąż przypominają nierozbrojone miny, które są zagrożeniem zarówno dla mieszkańców, jak i żołnierzy.
  - Zapomniane wsie:
    - Z kpt. Jarosławem Gradkiem, dowódcą patrolu zespołu łącznikowo-obszernego, jedziemy do wsi Karanovac w gminie Petrovo. Polski LOT patroluje dziesięć okolicznych gmin. Pierwszy zespół ma na swoim terenie trzy gminy serbskie oraz miasto Doboj, drugi patrol odwiedza sześć gmin: trzy bośniackie, dwie serbskie i jedną chorwacką. Jedziemy szosą, wzdłuż dawnej linii frontu. „Toczyły się tu ciężkie walki Bośniaków z Serbami”, opowiada kpt. Gradek i wskazuje na rzekę, która płynie po prawej stronie. To Spreča, za nią zaczyna się już Republika Serbska”, mówi. Na wielu odcinkach Spreča jest zaminowana, podobnie jak okoliczne pola, na których nikt nie pracuje.
    - Dojeżdżamy. W miejscowym domu kultury czeka na nas sołtys wsi Karanovac, Branislav Radić, oraz Dzurić Ostoja, biznesmen, utrzymujący bliskie kontakty z Polską. Specjalnie dla nas zatańczy młodzieżowy zespół folklorystyczny „Kud Ozren”. Kieruje nim Dzurić Ostoja, zaprzyjaźniony także z polską gminą Potęgowo, leżącą pod Słupskiem. Tę serbsko-polską

współpracę zapoczątkował **st. chor. Jacek Czarnowski** z 7 Brygady Obrony Wybrzeża, kiedy służył w EUFOR-ze.

Fot. 60 (Małgorzata Schwarzgruber) – zespół folklorystyczny „Kud Ozren”

- Rozmowa toczy się wartko. Kpt. Gradek jest doświadczonym oficerem. To jego trzecia misja w Bośni i Hercegowinie, wie jak rozmawiać z gospodarzami. „Co wydarzyło się od naszego ostatniego spotkania, trzy miesiące temu?”, pyta. Sołtys narzeka, że drogi są dziurawe i słabo oświetlone, a gminna kasa świeci pustkami. Bezrobocie w regionie przekracza 40%, młodzi wyjeżdżają za granicę. „Oferujemy tereny i tanią siłę roboczą, zaledwie 40 km dzieli nas od lotniska w Tuzli”, sołtys prosi, aby napisać, że gmina szuka inwestorów.
- W naszej strefie jest 120 sołectw. Gdy je odwiedzamy, pytamy także o współpracę z burmistrzami, bo często zapominają oni o sołectwach położonych wysoko w górach”, dodaje kpt. Gradek.
- W Banja Luce, odległej o niemal 200 km od bazy Butmir, stacjonuje EAT – zespół, który zajmuje się szkoleniem żołnierzy sił zbrojnych Bośni i Hercegowiny.
- Podczas szkoleń i ćwiczeń polscy żołnierze wspomagają bośniacko-hercegowińską 6 Brygadę Piechoty. Współpracę z nimi chwalił dowódca tej jednostki gen. bryg. Radoslav Ilić, z którym spotkał się płk Tomasz Ciężki, dowódca Grupy Przekazania Dowodzenia. Generał dziękował za wsparcie i pomoc, jakich jego podwładni doświadczają od Polaków. „Stwierdził, że także dzięki szkoleniom polskich żołnierzy 6 Brygada Piechoty stała się jedną z najlepiej wyszkolonych jednostek sił zbrojnych Bośni i Hercegowiny”, dodaje płk Ciężki.
- Armia BiH liczy 16 tys. członków, w tym 10 tys. oficerów, podoficerów i szeregowych, tysiąc pracowników cywilnych i 5 tys. żołnierzy rezerwy. Siłom zbrojnym brakuje nie tylko dobrze wyszkolonych żołnierzy, ale także sprzętu i funduszy. Zróżnicowany jest proces osiągania przez bośniacko-hercegowińskie siły zbrojne standardów NATO. Na poziomie

wyższych dowództw i sztabów jest postęp we wdrażaniu opartego na procedurach NATO systemu dowodzenia, organizacji szkolenia operacyjno-taktycznego, planowania działalności bieżącej i szkolenia wojsk. Na poziomie brygad jednostki są często niedofinansowane i niedostatecznie wyposażone.

- Zagrożeniem dla mieszkańców kraju są także pociski, które zawierają zużyty uran. Podczas wojny na Bałkanach stosowali je Amerykanie. Dotychczas zlokalizowano 20 miejsc, w których znajduje się około 30 t pocisków z amunicją uranową, zazwyczaj tam, gdzie były obiekty, które miały zostać zniszczone, np. bunkry, stanowiska artylerii. Operacja oczyszczenia terenów z tych pocisków rozpocznie się za kilka lat, bo armia BiH szkoli dopiero wojska inżynieryjne.
- Neutralni i potrzebni
  - Plut. Jarosław Prędko z LOT-u w Doboju opowiada, że nasi żołnierze dobrze są przyjmowani przez mieszkańców. „Dajemy im poczucie bezpieczeństwa, choć oni czasem bardziej oczekują pomocy materialnej”, mówi.
  - Nie jesteśmy stroną w konflikcie, musimy pozostać neutralni. Naszą rolą jest obserwować i monitorować nastroje w społeczeństwie oraz przekazywać te informacje do dowództwa EUFOR”, podkreśla dowódca IX zmiany PKW ppłk Zygmunt Głogowski.
  - Czy międzynarodowe wojska są potrzebne w Bośni i Hercegowinie? Sołtys wsi Karanovac, Branislav Radić, bez wahania odpowiedział: „Gdyby żołnierze wyjechali, już po kilku dniach nasi politycy znaleźliby powód, aby rozpętać kolejną wojnę”.
- Przejazd do domu kultury na występ zespołu ludowego:
  - KUD "OZREN" KARANOVAC
- Wieczorna biesiada z lokalnymi mieszkańcami – 5€ (płatne dodatkowo)

Mapa 19 – Dojazd do gospodarstwa agroturystycznego

○ **Gospodarstwo agroturystyczne Etno Selo „Gepe”**

- Lipovac 49
- 74314 Karanovac
- +387 66 133599
- <http://www.no-limit.info/turizam/usluge/item/etno-selo-gepe/>
- GPS: 44°40'27.9"N 18°16'49.6"E

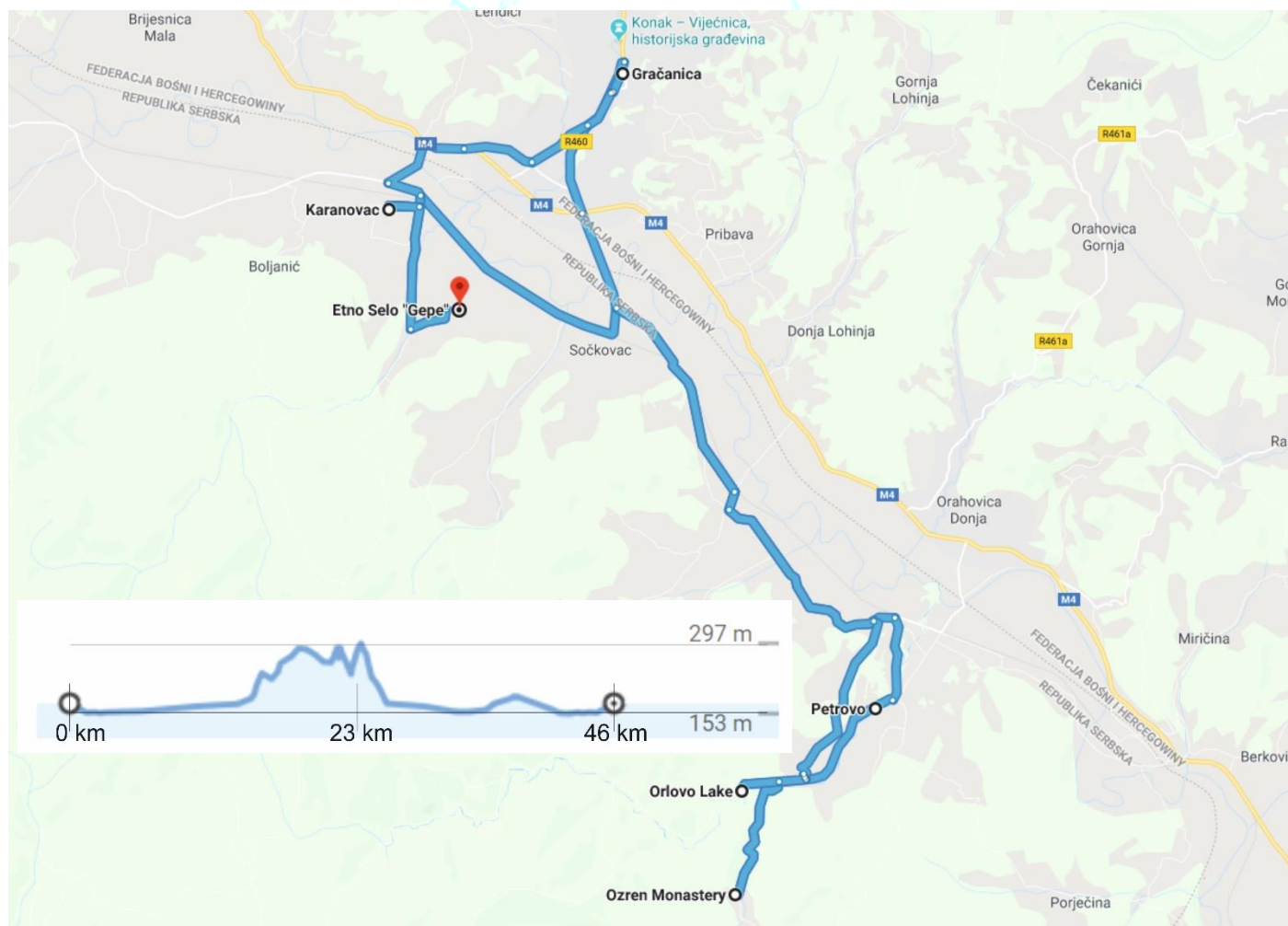
Fot. 61 (Jacek Czarnowski) – święto patrona cerkwi w Karanovac

Fot. 62 (Jacek Czarnowski) – święto patrona cerkwi w Karanovac

19.07.2018 r. (czwartek)

- Rajd rowerowy – długość trasy rowerowej ok. 46 km
  - Opracowanie trasy, prowadzenie – kol. Jacek

Mapa 20 – Trasa rajdu rowerowego

- **Klasztor Ozren** (Манастир Озрен) to serbski prawosławny klasztor pw. Świętego Mikołaja, położony w odległości 6 km od miasta Petrovo w północnej Republice Serbskiej, Bośni i Hercegowinie. Jest to duchowe centrum obszaru góry Ozren, prawdopodobnie zostało założone w drugiej połowie XVI w., podczas urzędu serbskiego patriarchy Markarije Sokolovića, któremu udzielono zgody sułtana Imperium Osmańskiego do odnowienia i budowy kościołów i klasztorów. Tradycja ludowa, powstała w XVIII w., głosi, że Klasztor Ozren został założony przez króla Dragutina, członka serbskiej dynastii Nemanjićów, który rządził północno-wschodnią Bośnią w latach 1284-1316.
  - Freski w kościele klasztornym zostały namalowane na początku XVII w., po Wielkiej Wojnie Tureckiej (1683-1699), klasztor popadł w ruinę. Remont kościoła rozpoczął się w 1842 r., po uzyskaniu zezwolenia władz osmańskich, dzwonnica na zewnątrz kościoła została zbudowana w 1872 r.. Kościół został również odnowiony w 1920 i 1996 r., wśród jego ikon znajduje się Pieta namalowana w XVII w. przez Emmanuel Lambardos, malarz szkoły kreteńskiej. Klasztor Ozren został wyznaczony jako Narodowy Pomnik Bośni i Hercegowiny w 2003 r.

- **Gračanica** - miasto w Bośni i Hercegowinie, w kantonie Tuzla; 15 800 mieszkańców (2006). Położone na wschód od Doboja i na zachód od Tuzli.

Fot. 63 (Internet) – Klasztor Ozren – serbski prawosławny klasztor pod wezwaniem Świętego Mikołaja

Fot. 64 (Internet) – Klasztor Ozren – serbski prawosławny klasztor pod wezwaniem Świętego Mikołaja

Fot. 65 (Internet) – Gračanica – panorama miasta

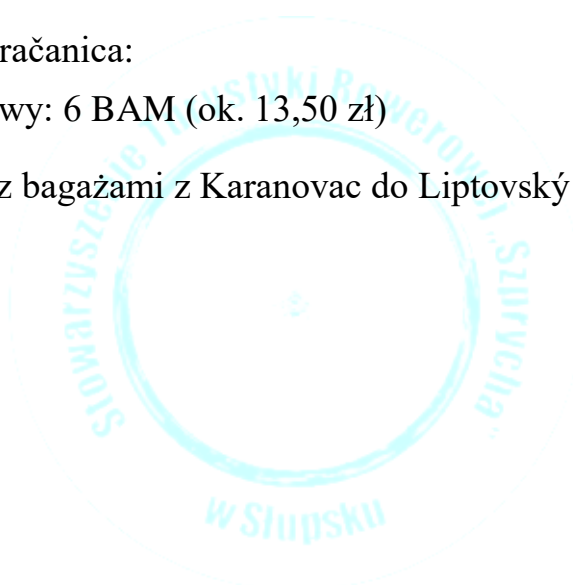

Fot. 66 (Internet) – Terme Gračanica

Fot. 67 (Internet) – Terme Gračanica

- Wejście na Terme Gračanica:
  - Bilet całodniowy: 6 BAM (ok. 13,50 zł)
- Przejazd autokarem z bagażami z Karanovac do Liptovský Trnovec – ok. **710 km**
  - Start: 23:00

20.07.2018 r. (piątek)

- Przyjazd autokarem na Mara Camping w Liptovský Trnovec
- Wizyta w Tatralandii:
  - **Tatralandia** to największy całoroczny park wodny w centralnej Europie składający się z dwóch części: letniej odkrytej oraz zadaszonej, która funkcjonuje przez cały rok. Kompleks położony jest wśród **pięknych gór**, na północnym brzegu sztucznego jeziora **Liptowska Mara**, z widokiem na **Zachodnie Tatry**. Sercem Aquaparku Tatralandia jest **źródło wody termalnej**, wypływającej z **głębokości ponad 2500m**, o temperaturze **60,7°C**. Lecznicza woda termalna wypełniająca baseny jest wyjątkowa, jej częścią składową są wody morza z okresu paleolitu, które znajdowało się na terenie Liptowskiej Kotliny już przed 40 milionami lat. Woda mineralna w Tatralandii działa leczniczo na układ ruchowy i oddechowy. Pod względem składu chemicznego jest to woda typu **Ca-Na-Mg-HCO₃-SO₄** o podwyższonej zawartości **Na-Cl** i ogólnym stopniu mineralizacji **4,4 - 4,7 g/l**. Jest to woda o podwyższonej zawartości **SiO₂, Sr, B, F** oraz **K**.
  - Cennik (ważny w lipcu) – wejście na cały dzień:
    - 120 zł – dorośli (wejście grupowe tańsze o 5%)
    - 98 zł – od 12 do 18 lat (wejście grupowe tańsze o 5%)
  - GPS: 49.1057491, 19.5708129

Fot. 68 (Internet) – Park Wodny Tatralandia

Fot. 69 (Internet) – Park Wodny Tatralandia

Fot. 70 (Internet) – Park Wodny Tatralandia

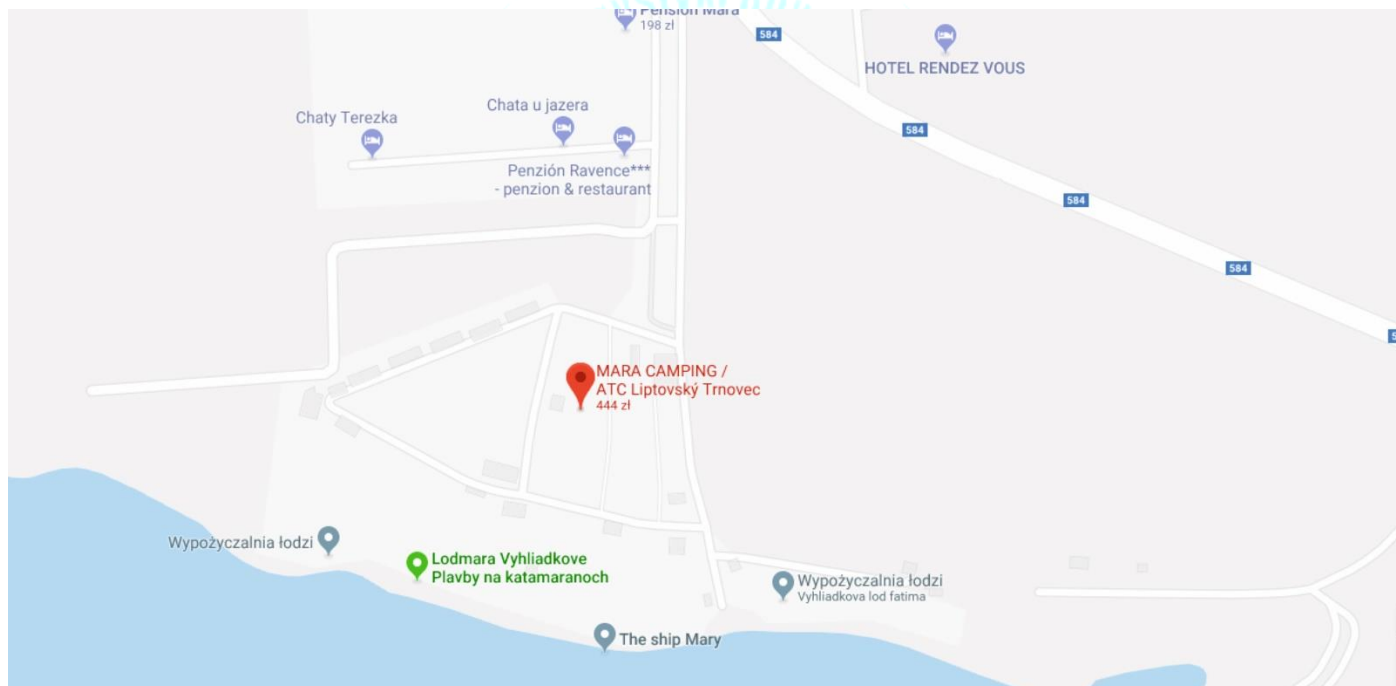

Fot. 71 (Internet) – Park Wodny Tatralandia

Fot. 72 (Internet) – Park Wodny Tatralandia

- Nocleg w Liptovský Trnovec

Mapa 21 – Dojazd na kemping

- **Mara Camping:**
  - 032 22 Liptovský Trnovec
  - +421 905 828 444
  - <http://maracamping.sk>
  - GPS: 49°06'38``S 19°32'44``V

21.07.2018 r. (sobota)

- Rajd rowerowy – długość trasy ok. **70 km**:
  - Start: 8:00 – przejazd rowerami do Demianowskiej Jaskini Lodowej – ok. **16 km**
  - Wejście do jaskini godz. 11:00
    - Średnia temperatura w zlodowaciałych częściach: od -3,9 do -0,2°C
    - Średnia temperatura w częściach bez lodu: od 0,8 do 3,5°C

Mapa 22 – Trasa rajdu rowerowego

- **Liptovská Mara**, tzw. Morze Liptowskie – jest to **największe jezioro zaporowe na Słowacji** pod względem objętości. Akwen wodny, który otrzymał nazwę jednej z zatopionych wiosek, powstał w latach 1970 – 1975. Zbiornik powstał przede wszystkim w celu zminimalizowania zagrożenia powodziowego w dorzeczu Wagu oraz w celu produkcji energii elektrycznej. Podczas budowania zapory wioski w dolinie zostały całkowicie wysiedlone i zatopione. Woda zatopiła także zabytki historyczne, jednak najbardziej wartościowe budynki zostały rozebrane i przeniesione do skansenu **Muzeum Wsi Liptowskiej w Pribylinie** (Múzeum liptovskej dediny v Pribyline). Największym ośrodkiem wypoczynkowym nad jeziorem Liptovská Mara jest **Mara Camping we wsi Liptovský Trnovec**. Niedaleka plaża, wypożyczalnia sprzętu sportowego, przystań statków wycieczkowych, znakomite możliwości uprawiania **jachtingu** oraz **windsurfingu** sprawiają, iż Liptovský Trnovec stał się wyszukiwanym centrum letniego wypoczynku, które jest jednocześnie **punktem wyjścia wycieczek turystycznych w Chočské Góry** (Chočské hory) oraz **Tatry Zachodnie** (Západné Tatry). Letni sezon turystyczny rozpoczyna się tutaj w połowie czerwca i trwa do września. Częścią oferty wypoczynkowej są także **rejsy statkiem wycieczkowym po jeziorze**. W pobliżu znajduje się

Aquapark Tatralandia czynny całorocznie, z możliwością **zakwaterowania**, a także **kąpielisko termalne Thermal Park Bešeňová**.

- **Liptowski Mikołusz** – śladami Janosika. Liptowski Mikołusz może poszczycić się barwną historią. To tutaj 300 lat temu więziono i osadzono legendarnego zbójnika Janosika. Juraj Janosik urodził się w 1688 r. we wsi Terchova, gdzie dziś stoi jego pomnik. **Zanim zyskał legendarną sławę, miejsce w literaturze i filmie, a jego wizerunek trafił na słowackie banknoty i monety, jako 19-latek zaciągnął się do wojska.** Gdy służył na zamku w Bytczy, zaprzyjaźnił się z uwięzionym tam przywódcą bandy zbójników, któremu pomógł w ucieczce, a wkrótce po tym, w 1711 roku, dołączył do jego kompanii i **awansował w hierarchii na harnasia**. Jego zbójnicka „kariera” nie trwała długo. Na początku 1713 r. Janosik został schwytany i osadzony, a proces zakończył się brutalnym wyrokiem: **kara śmierci przez powieszenie na haku za lewe żebro**. Publiczna egzekucja 25-letniego harnasia odbyła się w marcu 1713 r., tam, gdzie dziś stoi hotel „Janosik”. Przed wyrokiem harnaś miał zeznać, że zrabowanymi kosztownościami od czasu do czasu obdarowywał młode kobiety. **Z dokumentów procesowych nie wynika, żeby kierował się ogólną zasadą pomagania biednym.** Jednak właśnie taki mit utrwalił się wśród tęskniących za wolnością ludzi z regionu Liptowa. Ujęła ich odwaga, cierpienie i smutny los młodego buntownika, a z przekazywanych opowieści, piosenek, rysunków i rzeźb wyrosła legenda i wydostała się poza region do miejscowości, które zamieszkiwali Polacy, Czesi, Węgrzy i Ukraińcy. 26 marca Kościół katolicki obchodzi dzień dobrego łotra – skruszonego św. Dyzmy. Ta sama data na Słowacji i w Polsce stała się znana również jako dzień Janosika. W Liptowskim Mikołuszu dla turystów przygotowano trasę śladami legendarnego harnasia.
- **Demianowska Jaskinia Lodowa** (Demänovská ľadová jaskyňa) – znajduje się na prawej stronie Doliny Demianowskiej, u północnych zboczy Tatr Niskich. Atrakcyjna i ciekawsza się dużym zainteresowaniem turystów jaskinia lodowa jest jedną z pierwszych znanych jaskiń w świecie. Jaskinia ta, znana już w średniowieczu, jest po Dobszyńskiej Jaskini Lodowej w Słowackim Raju **drugą największą swego rodzaju na Słowacji**. Chociaż pierwsze wzmianki o niej pochodzą już z roku 1299, została ona udostępniona turystom aż w latach osiemdziesiątych XIX wieku. Otwór wejściowy do jaskini leży na wysokości 840 m n.p.m. około 90 m ponad dnem doliny. Można do niego dotrzeć pokonując **serpentynową ścieżkę prowadzącą z parkingu**. Jaskinia rozciąga się na czterech piętrach, a jej ogólna długość wynosi prawie 2,5 km. Trasa zwiedzania obejmuje 850 m i trwa **45 minut**. Lodowe pokrycie jaskini powstało prawdopodobnie przed 400 - 500 laty. Demianowska Jaskinia Lodowa znana jest także ze znalezisk **kości niedźwiedzia jaskiniowego**, które w XVIII wieku uważane były przez ludzi za pozostałości smoka. Stąd inna nazwa jaskini – „**Jaskinia Smocza**”. Dziś żyje tu 10 gatunków nietoperzy. Czarujące wrażenie sprawia zwłaszcza dolna część jaskini z licznymi **lodowymi naciekami i wodospadami**.
  - Wstęp dorośli – 8€
  - GPS: N49°0'58" E19°34'54"

Fot. 73 (Internet) – widok na Tatry Zachodnie i Liptovská Mara, tzw. Morze Liptovskie

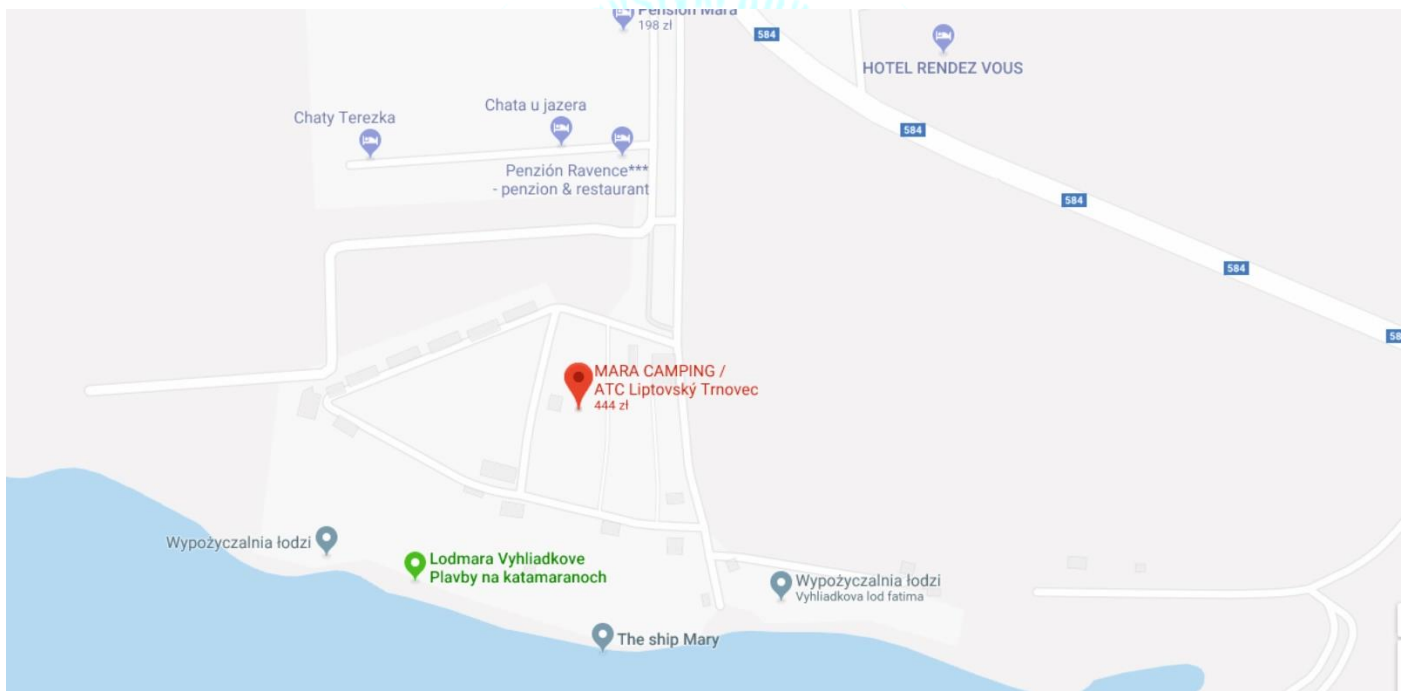

Fot. 74 (Internet) – Liptovský Mikuláš – miejsce sądenia Janosika

Fot. 75 (Internet) – Demianowska Jaskinia Lodowa (Demänovská ľadová jaskyňa)

- Nocleg w Liptovský Trnovec

Mapa 23 – Dojazd na kemping

- **Mara Camping:**
  - 032 22 Liptovský Trnovec
  - +421 905 828 444
  - <http://maracamping.sk>
  - GPS: 49°06'38``S 19°32'44``V

22.07.2018 r. (niedziela)

- Przejazd autokarem z bagażem z Liptovský Trnovec do Słupska – długość trasy ok. **830 km**:
  - Start: 7:00, przejazd do Częstochowy
- Częstochowa – zwiedzanie Jasnej Góry z przewodnikiem – od godz. 12:00 do godz. 14:00:
  - Jasna Góra – początki sanktuarium sięgają drugiej połowy XIV wieku, kiedy książę Władysław Opolczyk sprowadził z Węgier, w 1382 roku, do Częstochowy paulinów, którzy "przynieśli" ze sobą nazwę macierzystego klasztoru - św. Wawrzyńca na Jasnej Górze w Budzie. Wkrótce potem do klasztornej kościoła, zbudowanego na wapiennym wzgórzu, przekazał książę odnaniezoną na Rusi ikonę Matki Bożej z Dzieciątkiem. Według legendy obraz namalował sam św. Łukasz, badacze zaś twierdzą, że pochodzi on z drugiej połowy pierwszego tysiąclecia i jest dziełem malarza bizantyńskiego. Już w XV wieku Jasna Góra stała się popularnym miejscem pielgrzymkowym, jednak prawdziwy rozkwit pobożności maryjnej nastąpił w wieku XVII. W Częstochowie modlili się papieże, królowie, arystokraci, mężowie stanu oraz przedstawiciele wszystkich warstw społecznych. Jasna Góra była świadkiem wielkich wydarzeń historycznych, jak np. słynnej obrony przed Szwedami w XVII wieku czy Jasnogórskich Ślubów Narodu Polskiego w roku 1956. Obecnie Jasną Górę odwiedza rocznie nawet 5 milionów pielgrzymów.
  - Zwiedzanie:
    - **Muzeum 600-lecia** – uroczyste obchody kolejnych setek lat od ufundowania klasztoru na Jasnej Górze przez księcia Władysława Opolczyka w 1382 r. oraz przekazania obrazu Matki Bożej, stanowiły swoistą tradycję. Podczas kolejnych jubileuszy powstawały nowe dzieła sztuki, wydawano też związane z sanktuarium publikacje. Obchody 600-lecia fundacji klasztoru, w 1982 r., miały szczególny charakter - choćby ze względu na pontyfikat Jana Pawła II oraz czasy stłumionego zrywu Solidarności i dążeń wolnościowych. Ówczesny generał zakonu paulinów, o. Józef Płatek, oraz częstochowski przeor, o. Konstancjusz Kunz, postanowili, że główną pamiątką obchodów jubileuszowych stanie się ekspozycja muzealna. Organizację jej powierzono Kuratorowi Zbiorów Jasnogórskich, o. Janowi Golonce, a do prac nad nią zaproszono także Marka Rostworowskiego - kustosa Muzeum Czartoryskich w Krakowie i twórcę wielu wystaw.
    - **Skarbiec Jasnogórski** – od początku istnienia Sanktuarium Maryjnego na Jasnej Górze, pielgrzymujący tutaj wierni pozostawiali u stóp Czarnej Madonny cenne przedmioty, jako wota błagalne lub dziękczynne. Zgodnie z panującym zwyczajem dekorowano nimi ołtarz z cudownym wizerunkiem. Z czasem jednak zaczęło brakować miejsca na ich prezentację, postanowiono więc zbudować specjalne pomieszczenie, nazwane skarbcem. Salę na wota wzniesiono w latach 1649-1653 nad zakrystią, w sąsiedztwie Kaplicy Matki Bożej Częstochowskiej. Sala posiada ładne, barokowe sklepienie. Jej obecny wystrój pochodzi z początku ubiegłego stulecia i jest efektem ówczesnego, gruntownego remontu skarbcza. W latach 1920-21

stare szafy zastąpiono nowymi, przeszklonymi oraz witrynami i gablotami, które zaprojektował wybitny polski architekt, Adolf Szyszko-Bohusz. Wśród zgromadzonych w Skarbcu Jasnogórskim eksponatów najliczniej reprezentowane są naczynia i szaty liturgiczne (czyli pięknie zdobione ornaty i kapy), czy też drogocenne kielichy, monstrancje i krucyfiksy. Zobaczmy tutaj m.in. monstrancję z 1542 roku, podarowaną przez króla Polski, Zygmunta I Starego, czy komplet ołtarzowy z białej porcelany miśnieńskiej - dar króla Augusta III Sasa. Bardzo liczne są przedmioty wotywnie niezwiązane z kultem religijnym (wyroby jubilerskie ze szlachetnych materiałów), ale posiadające dużą wartość materialną, historyczną lub emocjonalną. Ponadto w Skarbcu zgromadzono niezwykle bogatą kolekcję klejnotów. Ofiarodawcami wotów byli królowie, papieże, arystokraci, bohaterowie polskiej historii oraz prości pielgrzymi.

- **Bastion św. Rocha** – potężne fortyfikacje na Jasnej Górze wznosić zaczęto od lat 20-tych XVII w. Prace te, kontynuowane przez wiele lat, podjęto dla obrony cudownego obrazu Matki Bożej oraz przybywających do sanktuarium pielgrzymów. Zagrożenia dla jasnogórskiego klasztoru wiązały się choćby z wojną trzydziestoletnią. Jasna Góra miała także pełnić rolę ważnej twierdzy pogranicznej. Główne prace trwały w latach 1624-39, a kontynuowane były do 1652. Bastion Św. Rocha wzniesiony został w latach 1631-36 przez muratora Jana Zywertha, jako jeden z czterech potężnych, wielobocznych bastionów, według projektu wybitnego inżyniera wojskowego i architekta Andrea dell'Aqua (który zresztą jest twórcą całości fortyfikacji). Budowle te zdołały wytrzymać słynne oblężenie podczas potopu szwedzkiego w 1655 r. Technika wojenna dość szybko posuwała się jednak naprzód, co sprawiło, że od 1674 r. warownia znów była modernizowana według projektów wybitnego polskiego inżyniera wojskowego, Krzysztofa Mieroszewskiego. Prace te trwały do połowy XVIII w. Podczas działań remontowych, na początku lat 90-tych XX w., odsłonięto fragmenty umocnień z lat 1631-36, wraz ze ścianami pamiętającymi czasy oblężenia szwedzkiego z 1655 r. i noszącymi ślady ówczesnych kul armatnich. Odrestaurowane wnętrza bastionu przeznaczone zostały na cele muzealne. W 2006 r. otwarto uroczyste pierwszą część stałej ekspozycji, zatytułowaną "Bogurodzica. Splendor Rzeczypospolitej Obojga Narodów". Obejmuje ona zabytki powstałe do końca XVIII w., w tym militaria oraz cenne wyroby orientalne, m.in. trofea bitwy pod Wiedniem, ofiarowane niegdyś klasztorowi przez rodzinę króla Jana III Sobieskiego. Powstająca dalsza część ekspozycji obrazować ma dzieje walki i martyrologii Polaków w okresie zaborów i w XX wieku. Organizowane są tu również wystawy czasowe.

- Ostromecko – obiadokolacja w Restauracji Ostromeckiej
  - Godz. 19:00
- Słupsk
  - Zakończenie rajdu rowerowego – godz. 02:00

Fot. 76 (Internet) – Sanktuarium NMP na Jasnej Górze w Częstochowie

Fot. 77 (Internet) – Jasna Góra – obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem

Fot. 78 (Internet) – Jasna Góra

Regulamin rajdu:

1. Jesteśmy radośni oraz uśmiechnięci
2. Wzajemnie sobie pomagamy
3. Wspólnie odpowiadamy za atmosferę
4. Rajd rowerowy prowadzą oraz zamykają wyznaczone osoby
5. Stosujemy się do poleceń osób prowadzących rajd rowerowy
6. Obowiązuje jeden program rajdu rowerowego

Wskazówki dla uczestników:

Odzież: – koszulki z krótkim rękawem, – koszulki z długim rękawem, – bluzę, – kurtkę przeciwwiatrową i przeciwdeszczową, – krótkie spodenki, – długie spodnie, – nakrycie głowy, – kąpielówki, – obuwie rowerowe, – klapki kąpielowe. Masz miejsce, zabierz jeszcze: – koszulki z krótkim rękawem na każdy dzień, – bieliznę na każdy dzień, – zapasowe obuwie.	Sprzęt: – rower musi być sprawny i w dobrym stanie technicznym, – kask (zalecany), głowę mamy jedną, – latarka, – zabezpieczenie roweru, – ładowarka, – akumulatorki, – zapasowa dętka, łącznik do łańcucha itp., – klucze i narzędzia do roweru, – namiot, – mata samopompująca, – śpiwór, – sakwy rowerowe, taśmy spinające bagaże. Masz miejsce, zabierz jeszcze: – worki turystyczne wodoodporne, – worki na śmieci, – złączki zaciskowe z tworzywa sztucznego, – aparat fotograficzny, GPS.
Kuchnia: – kuchenka na gaz – gaz w puszcze, – żywność sucha, sproszkowaną – sztućce, kubek, – zapalniczki lub zapalniczkę. Masz miejsce, zabierz jeszcze: – żywność samo gotującą, polecam firmy Arpol, www.arpol.net.pl – deskę do krojenia PCV – naczynia jednorazowe (kubki, miseczki) – termos.	Zdrowie i higiena: – apteczka, – środek na komary, – antykleszcz, – krem z filtrem, – okulary rowerowe przeciwsłoneczne z filtrem, – ręcznik szybkooschnący, – chusteczki zwykłe oraz nawilżane, – szampon-żel pod prysznic, – papier toaletowy, środki higieny osobistej, – pasta do zębów. Masz miejsce, zabierz jeszcze: – płyn do płukania ust, – lekarstwa na dokuczliwe dolegliwości, – ścierki chłonne, – witaminy i składniki mineralne w tabletkach mulsujących, – wysokoenergetyczną formułę węglowodanowo-mineralną w proszku, – proszek do prania.
Dokumenty: – dowód osobisty lub paszport, – Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego, – ubezpieczenie kosztów leczenia, NNW, OC, – dokładne mapy, przewodniki.	Kondycja: – zacznij przygotowania już od dziś, musisz bez problemu przejechać najdłuższą odległość, która jest zaplanowana na rajdzie, – pamiętaj o uzupełnianiu wody podczas wysiłku.

Przepisy drogowe w poszczególnych państwach:

– dotyczące rowerzystów biorących udział w rajdzie rowerowym Szprycha wzdłuż Renu i Mozeli – szlakiem zamków i winnic (na podstawie informacji z miesięcznika Rowertour oraz informacji z innych źródeł):

Przepis		Węgry	Chorwacja	Bośnia i Hercegowina	Słowacja
Obowiązkowe elementy wyposażenia roweru	sygnał dźwiękowy	tak	nie	Brak danych	tak
	światło odblaskowe przednie	tak	nie	nie	tak
	światło odblaskowe tylne	tak	nie	tak	tak
	światło pozycyjne przednie	tak (tylko noc i ograniczona widoczność)	tak	Tak (od zmierzchu do świtu oraz przy ograniczonej widoczności w dzień)	tak
	światło pozycyjne tylne	tak	tak	tak	tak
	światła odblaskowe na pedałach	tak	nie	po jednym żółtym lub pomarańczowym	tak
	boczne światła odblaskowe na szprychach lub odblaskowe opony	nie	nie	nie	nie

	Uwagi	—	—	Brak danych	Światło odbłaskowe przednie może być zastąpione elementami odbłaskowymi na ubraniu lub butach rowerzysty
Czy wolno używać świateł pozycyjnych pulsujących	tak	—	tak	—	—
	tak, ale tylko z tyłu	—	—	—	—
	nie, nigdy	tak	—	tak	tak
Czy na drogach publicznych dozwolone jest	jazda dwóch rowerzystów obok siebie	nie	nie	Brak danych	tak
	jazda ze słuchawkami, telefonicznym zestawem słuchawkowym itp.	nie	nie	Brak danych	tak
W jak dużych maksymalnie grupach mogą się poruszać rowerzyści indywidualni	bez ograniczeń	tak	tak	Brak danych	Tak (rowerzyści w dużych grupach muszą jechać pojedynczo za sobą)
	w grupach do ... osób	—	—	Brak danych	—

Maksymalny poziom alkoholu we krwi rowerzysty na drogach publicznych		0,0	0,5	0,5	0,0
Czy rowerzysta może się poruszać na jezdni, jeśli obok biegnie droga dla rowerów?	tak	—	—	Brak danych	tak
	nie	tak	tak	Brak danych	—
	tak, ale tylko w określonych warunkach	—	—	Brak danych	—
Kiedy rowerzysta może się poruszać po chodniku dla pieszych?	jeśli informuje o tym specjalny znak drogowy	—	—	Brak danych	tak
	jeśli na szosie dozwolona jest prędkość powyżej ... km/h	—	80	Brak danych	—
	jeśli towarzyszy dziecku do lat ...	—	10	Brak danych	—
	nigdy	tak	—	Brak danych	—
	zawsze	—	—	Brak danych	—
	inne przypadki	—	—	Brak danych	—

Czy turysta może rozbić namiot poza miejscami do tego wyznaczonymi?	nie, nigdy	Brak danych	—	Brak danych	tak
	tak	Brak danych	Tak (na jedną noc)	Brak danych	
	tak, o ile uzyska zgodę właściciela	Brak danych	tak	Brak danych	
Czy można przewozić rower w pociągu?	tak, bez ograniczeń	—	tak	Brak danych	—
	tak, ale wyłącznie w wyznaczonych wagonach	tak	—	Brak danych	tak
	nie, w żadnym wypadku	—	—	Brak danych	—
	czasami – to zależy od operatora kolejowego	—	—	Brak danych	—
Obowiązek jeżdżenia w kasku	nie	Tak, do 16 roku życia	tak	Tak, poza obszarem zabudowanym; do 15 roku życia na wszystkich drogach	
Obowiązek jeżdżenia z kamizelką odblaskową	Rowerzyści (jadący na rowerze lub prowadzący go) muszą nosić kamizelkę na drogach w obszarach niezabudowanych po zmroku i przy ograniczonej widoczności			Brak danych	Kamizelka odblaskowa obowiązkowa dla każdego w czasie słabej widoczności

